

DOKUMENT ZA RAZMATRANJE **O SOCIJALNOJ DIMENZIJI EUROPE**

Eropska komisija
COM(2017) 206 26. travnja 2017.
Rue de la Loi / Wetstraat 200
1040 Bruxelles/Brussels
+32 22991111

Valdis Dombrovskis

Potpredsjednik Komisije
nadležan za euro
i socijalni dijalog, zadužen
i za finansijsku stabilnost,
finansijske usluge i uniju
tržišta kapitala

Marianne Thyssen

Povjerenica EU-a za
zapošljavanje, socijalna
pitanja, vještine
i mobilnost radne snage

Predgovor

Europska komisija predstavila je 1. ožujka 2017. Bijelu knjigu o budućnosti Europe. Time je otvorena široka rasprava o budućnosti Europske unije s 27 država članica.

„Želimo Uniju u kojoj će građani imati nove mogućnosti za kulturni, društveni i gospodarski rast”, jedan je od zaloga Rimske deklaracije od 25. ožujka 2017. povodom šezdesetog rođendana Europe. Europske su integracije u zadnjih šest desetljeća vrlo uspješno pridonijele stvaranju mogućnosti za sve građane i rastu socijalnog standarda u svim državama članicama.

Unatoč izvanrednim postignućima Europa je i dalje suočena s izazovima. Ekonomski kriza ostavila je duboke ožiljke u životima ljudi i našim društvima. Postavlja se pitanje o tome jesu li koristi i izazovi koje donose otvorena tržišta i društva, uz inovacije i tehnološki pomak, ravnomjerno raspodijeljeni. Povjerenje u sposobnost Europe da oblikuje budućnost i pridoneće izgradnji pravednih i prosperitetnih društava je narušeno.

Zajednički ciljevi u socijalnim pitanjima jedan su od načina da ponovno zadobijemo podršku i preuzmemo kontrolu nad svojom budućnošću. Europa je dom najravnopravnijih društava na svijetu, što se smatra dragocjenošću diljem Unije. Unatoč razlikama koje postoje među zemljama u pogledu njihove gospodarske razvijenosti

i tradicije u socijalnim pitanjima, i pojedinačna i kolektivna socijalna prava su povećana, a suradnja sa socijalnim partnerima poboljšana je i na europskoj i na nacionalnoj razini. Okvir EU-a ishodište je djelotvornijih politika i pravednijeg socijalnog uređenja.

Gledajući u budućnost, raspravu bi trebalo usmjeriti na prilagodbu naših socijalnih modela trenutačnim i budućim izazovima te jačanje europskog socijalnog duha. Ovim dokumentom Europska komisija pridonosi raspravi o europskoj socijalnoj dimenziji. U njemu su zabilježena kretanja i izazovi te, što je najvažnije, ponuđeni prijedlozi za ostvarivanje naših težnja, osnaživanje europskih građana u razdoblju do 2025. te postizanje toga da naša društva budu jača i prilagodljivija.

Ekonomski, socijalni i politički argumenti za socijalnu Europu su čvrsti, no potreban je konsenzus o njezinu obliku u budućnosti.

Ulog u toj borbi je velik i mnogo je toga što treba razmotriti.

26. travnja 2017.

„U ovom razdoblju promjena i svjesni razloga za zabrinutost naših građana predani smo Programu iz Rima i obvezujemo se da ćemo raditi na (...) socijalnoj Europi: Uniji koja na temelju održivog rasta promiče gospodarski i društveni napredak te koheziju i konvergenciju, čuvajući pritom integritet unutarnjeg tržišta; Uniji koja u obzir uzima raznolikost nacionalnih sustava i ključnu ulogu socijalnih partnera; Uniji koja promiče ravnopravnost muškaraca i žena te prava i jednake mogućnosti za sve; Uniji koja se bori protiv nezaposlenosti, diskriminacije, socijalne isključenosti i siromaštva; Uniji u kojoj se mladima pruža najbolje obrazovanje i osposobljavanje te u kojoj oni mogu studirati i pronaći posao diljem kontinenta; Uniji koja čuva našu kulturnu baštinu i promiče kulturnu raznolikost.“

Rimska deklaracija čelnika EU-a, 25. ožujka 2017.

„Pred nama su golemi izazovi. Na nama je da te izazove oblikujemo. Ako želimo igrati ulogu u budućnosti moramo ju odigrati sada. Na nama je da osiguramo da se rukopis europskog socijalnog modela jasno vidi u svemu što radimo. Jer Europa je zaštitni štit za sve nas koji ovaj veličanstveni kontinent zovemo svojim domom.“

*Jean-Claude Juncker,
predsjednik Europske komisije
Strasbourg, 22. listopada 2014.*

Sadržaj

1. EUROPSKA SOCIJALNA DIMENZIJA	6
2. SOCIJALNA STVARNOST DANAŠNJICE	8
3. POKRETAČI PROMJENA DO 2025.	14
4. MOGUĆI DALJNJI KORACI ZA EU-27	22
5. UNAPREĐIVANJE RASPRAVE	32
PRILOZI	33
1. SOCIJALNA EUROPA: VREMENSKA LINIJA	34
2. NEDAVNE I NAJAVA LJENE KOMISIJINE INICIJATIVE: ODABIR	35

1. **Europska socijalna dimenzija**

Europska su društva, prema globalnim mjerilima, prosperitetna i imućna. Obilježena su najvećom razinom socijalne zaštite na svijetu i visoko su na ljestvicama blagostanja, ljudskog razvoja i kvalitete života. To potvrđuju i sami Europljani, koji za sebe tvrde da su načelno sretni i zadovoljni svojim životima. Ipak, kad se postavi pitanje o budućnosti, mnogi izražavaju zabrinutost, osobito za buduće generacije.

Konkretnе se brige razlikuju među pojedincima, regijama i zemljama, ali izazovi su zajednički. Sve države članice iskusile su radikalne promjene, koje su utjecale na svakodnevnicu njihovih stanovnika. U zemljama srednje i istočne Europe građani se još suočavaju s posljedicama brze transformacije koja je započela 1990-ih, dok se druge, unatoč trenutačno nešto povoljnijim pokazateljima, bore s posljedicama najgorе ekonomskiе i socijalne krize zadnjih desetljeća. Gledajući u budućnost, sve države članice izložene su brzim i dubinskim promjenama – od starenja stanovništva do novih modela obiteljskog života, od brzine digitalizacije do novih oblika poslovanja te učinaka globalizacije i urbanizacije.

Mnoga od tih kretanja donose dosad nezabilježene mogućnosti u pogledu slobode izbora, zdravijeg i dužeg života, boljih životnih uvjeta te veće inovativnosti i otvorenosti društava. Otvaraju se međutim i nova pitanja. Jesu li te mogućnosti dostupne svima? Jesmo li mi, pojedinci i društvo, dobro pripremljeni za promjene koje nas očekuju? Brzina i složenost mnogih transformacijskih procesa koji su u tijeku potpiruju dojam poremećenosti odnosa, egzistencijalne nesigurnosti te šire rasprostranjene nepravde i nejednakosti, ali i pridonose povećanju stvarnog rizika od toga.

Postoje različita stajališta o tome je li „Europa” uzrok tih problema ili rješenje za njih. To je djelomično povezano i s tim što izraz „socijalna Europa” u različitim segmentima društva ima različito značenje i važnost.

Za neke je „socijalna Europa” prazna sintagma zato što se EU doživljava kao pokretač globalnih tržišnih silnica i zaštitnik poslovnih interesa koji jedinstveno tržište koje nema granica ni ograničenja želi iskoristiti za „socijalni damping”.

Drugi osporavaju i samu potrebu za socijalnom dimenzijom Europske unije obrazlažući da su socijalna pitanja u isključivoj nadležnosti nacionalnih vlasti i jedinica lokalne samouprave. Socijalna politika i minimalni standardi na razini EU-a čak se doživljavaju kao prepreka tržišnom natjecanju.

Za treće je međutim „socijalna Europa” jezgra EU-ova doprinosa razvoju demokratskog, kohezivnog, kulturno raznolikog i prosperitetnog društva koja podrazumijeva ekonomski i socijalni napredak te borbu protiv diskriminacije i socijalne isključenosti, čime Europljane čini spremnijima za sudjelovanje na tržištu rada i donosi im ispunjeniji život. Takvi Europu smatraju najboljim štitom s pomoću kojega možemo zaštiti i osnažiti stanovništvo te obraniti svoje vrijednosti, osobito u razdoblju obilježenom sve većim unutarnjim i vanjskim nesigurnostima.

Europska unija uvijek je u sebi sadržavala socijalnu dimenziju, koja je blisko povezana s njezinim ekonomskim ambicijama. Poboljšanje radnih uvjeta, životnog standarda i ravnopravnosti spolova bili su središnji ciljevi EU-a otkad je Ugovorima iz Rima 1957. u propise ugrađeno načelo jednakosti plaća žena i muškaraca. Socijalna se dimenzija otada razvijala paralelno s produbljivanjem jedinstvenog tržišta i konceptom građanstva EU-a, čime su se osiguravali ravnopravni uvjeti i osnovna prava u svim zemljama.

Tijekom šezdeset godina postignut je znatan napredak. Povelja Europske unije o temeljnim pravima i ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda snažan su izraz europske i međunarodne opredijeljenosti za očuvanje temeljnih vrijednosti, prava i socijalnih ciljeva.

Europa konkretno utječe na našu svakodnevnicu: na obrazovanje, posao, život u kućanstvu, godišnji odmor i mirovinu.

Dok Europa sastavljena od 27 država članica razmišlja o tome kako će oblikovati svoju budućnost, prav je trenutak i nužnost raspravljati o socijalnoj dimenziji

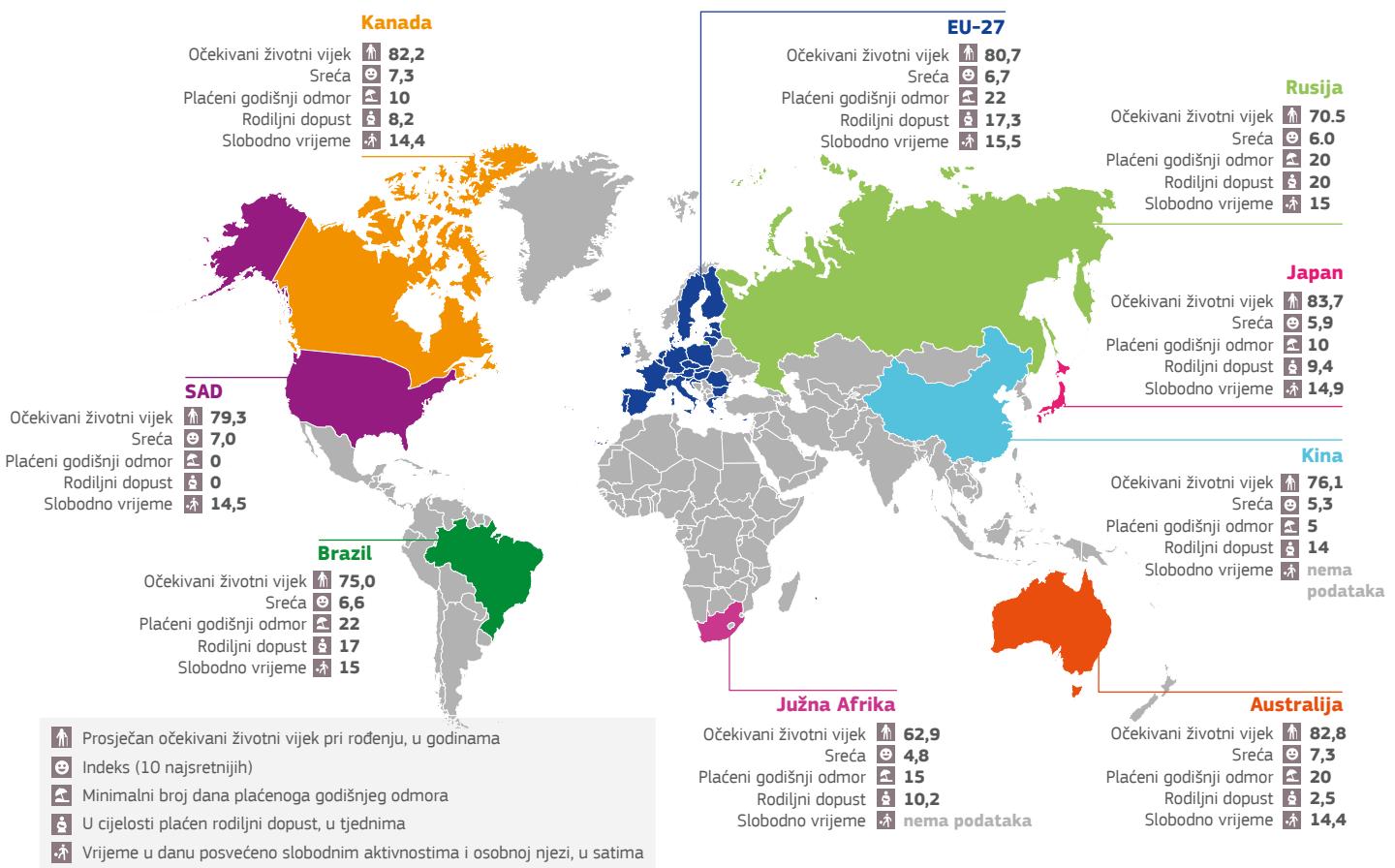
naše Unije. Zadnjih godina Europa je bila zauzeta „gašenjem požara”, odnosno reagiranjem na krize koje su izbijale jedna za drugom. Sada je vrijeme za pouke i otvaranje novog poglavlja. Za to se trebamo usredotočiti na dugoročniju perspektivu te suočiti s temeljitim gospodarskim i društvenim transformacijama.

U budućnost ćemo zahvaljujući ovom dokumentu i raspravi koja slijedi nakon objave Bijele knjige gledati zajedno, što nam pomaže da kolektivno, na temelju dosadašnjih postignuća, definiramo europsku socijalnu dimenziju i pridružimo joj značenje u skladu s potrebama 21. stoljeća. To svjedoči o našoj prošlosti,

potvrđuje naše današnje stajalište i upućuje na ono što bismo u budućnosti mogli postići. Naglasak je stavljen na razlike među zemljama i regijama, ali i na zajedničke izazove. Postavlja se pitanje o ulozi koju EU treba imati i boljoj suradnji s državama članicama, socijalnim partnerima i civilnim društvom općenito.

Prijedlozi izneseni u ovom dokumentu, kao i u Bijeloj knjizi, nisu ni preskriptivni ni restriktivni. Njihova je svrha potaknuti razmatranje nakon kojega slijedi djelovanje.

Europa je predvodnica u kvaliteti života na svjetskoj razini

Izvor: OECD, UN, Europska komisija

2. Socijalna stvarnost današnjice

Prije nego što izložimo izazove i moguća politička rješenja, korisno je sagledati trenutačnu situaciju u naših 27 zemalja.

Socijalna stvarnost unutar Europe umnogome varira, ovisno o tome gdje živimo i radimo. Unatoč snažnim zajedničkim značjkama Europa je sjecište različitih tradicija, iskustava i situacija. Obrazovanje, zdravstvo, modeli zapošljavanja, plaće, primanja i sustavi socijalne zaštite još su obilježeni velikim razlikama.

DOK SE EUROPA OPORAVLJA OD KRIZE, STANJE U ZEMLJAMA I REGIJAMA I DALJE DIVERGIRA.

Europa je oduvijek podrazumijevala konvergenciju u smjeru višeg životnog standarda. Do toga je u prošlosti dolazilo gotovo automatski zahvaljujući unutarnjem tržištu i potpori iz fondova EU-a, i to u mjeri zbog koje je Svjetska banka EU nazvala „konvergenčijskim strojem“. Međutim zadnjih je godina, zbog bržeg razvoja najnaprednijih zemalja, konvergencija znatno usporena, ako ne i zaustavljena. Zašto je došlo do toga i zašto je to problem?

Konvergencija ima višestruke prednosti. Zahvaljujući njoj naše društvo i Unija postižu viši stupanj kohezije i stabilnosti. Ako životni i radni uvjeti konvergiraju, odluka o preseljenju u drugu državu prvenstveno je

rezultat pozitivnog izbora, a ne ekonomске nužnosti. Ako konvergencija ekonomskih rezultata bude praćena konvergencijom socijalnih uvjeta, strah od „socijalnog dampinga“ bit će manji, što će ojačati potporu jedinstvenom tržištu. To se međutim treba događati u razumnim vremenskim okvirima koji će zemljama, građanima i poduzećima omogućiti da joj se prilagode.

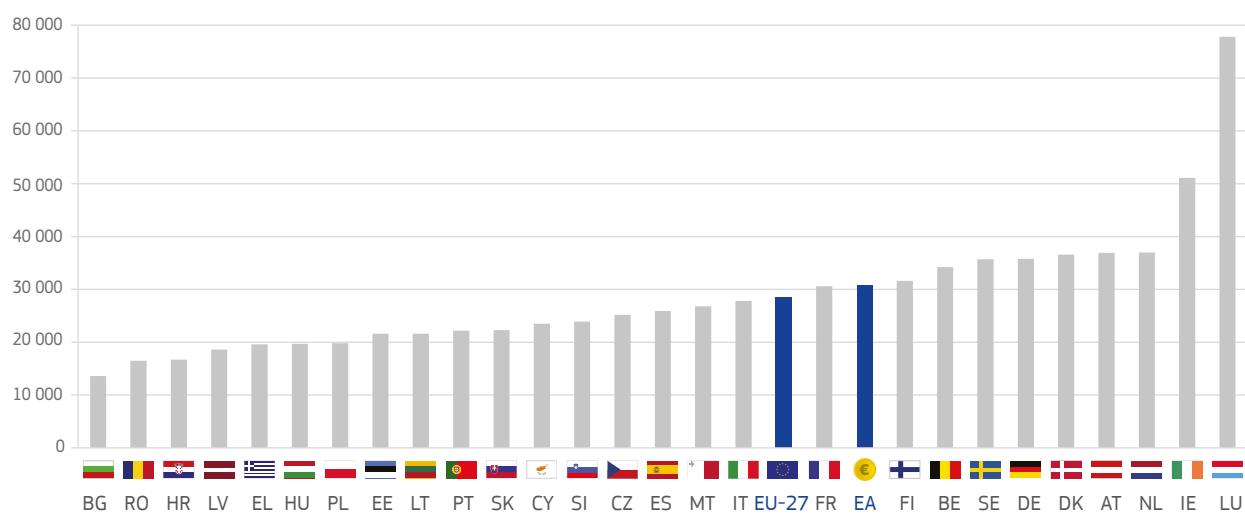
Ekonomski pokazatelji životnog standarda variraju diljem Europe, no nacionalni prosjeci nisu slika pravog stanja jer prikrivaju još veće razlike unutar država članica, primjerice bogate regije u siromašnijim zemljama i obrnuto. Općenito, glavni gradovi u značajnoj su mjeri bogatiji od ostatka zemlje. Tako su, primjerice, Bratislava i Prag peta i šesta najboljatija regija u EU-u, mjereno vrijednošću bruto domaćeg proizvoda (BDP) po stanovniku.

Najbrži gospodarski rast u EU-u tijekom razdoblja 2008.–2014. zabilježen je u poljskoj regiji Mazovjecko vovodstvo, koje uključuje i glavni grad Varšavu. Godine 2008. BDP po stanovniku u Mazovjeckom vovodstvu bio je 17,1 % niži od prosjeka EU-a, da bi 2014. premašio prosjek 28 država članica EU-a za 8,4 %.

Ruralna područja, koja čine tri četvrtine područja Europe, bilježe značajno poboljšanje u razvoju zahvaljujući potpori koju primaju iz poljoprivrednih fondova.

Životni standard varira diljem Europe

Bruto domaći proizvod po stanovniku, izražen u paritetima kupovne moći u eurima, 2015.

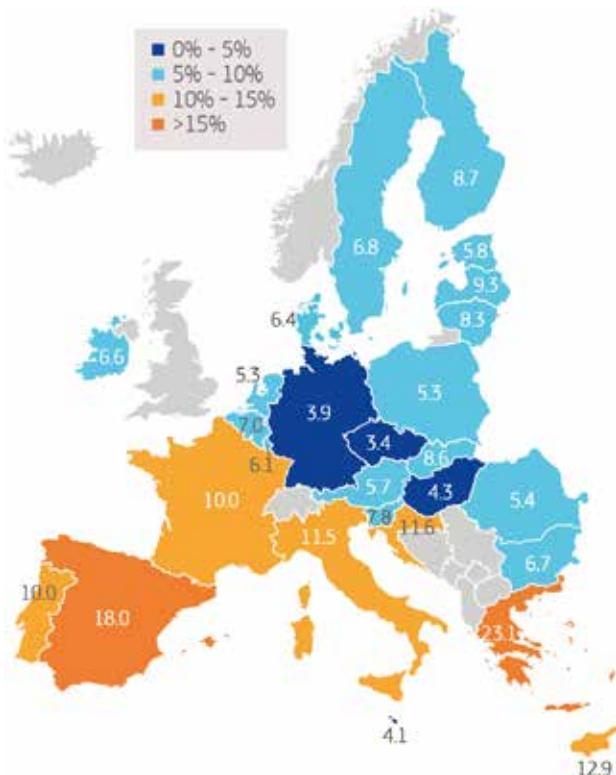

Izvor: Evropska komisija

Napredak međutim nije ravnomjerno raspoređen na sve regije ili segmente društva. Tako, primjerice, djelomična ili kompletna selidba poduzeća, moguća zahvaljujući postojanju jedinstvenog tržišta, nije imala negativan učinak na gospodarstvo država članica u cjelini, ali je vrlo nepovoljno utjecala na mnoge pojedinačne regije.

Stopne nezaposlenosti se smanjuju, ali uz velike razlike diljem Europe

Izraženo u %, veljača 2017.

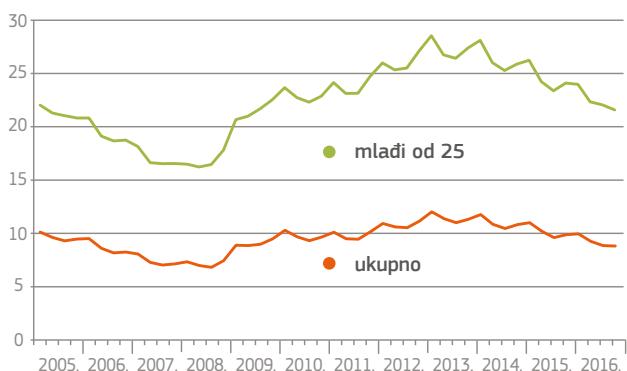

Izvor: Europska komisija

Kriza je različito utjecala na pojedinačne dijelove Europe, ali mlađe su generacije osobito loše prošle u cijeloj Uniji. Krajem 2016. nezaposlenost među mladima iznosila je 18 % na razini EU-a, a 20 % na razini europodručja. U Grčkoj, Španjolskoj i Italiji iznosila je oko 40 %. Prvi put od Drugoga svjetskog rata postoji realan rizik od toga da naraštaj današnjih mlađih – najobrazovaniji dosad – bude siromašniji od svojih roditelja.

Nezaposlenost među mladima se smanjuje, ali i dalje je visoka

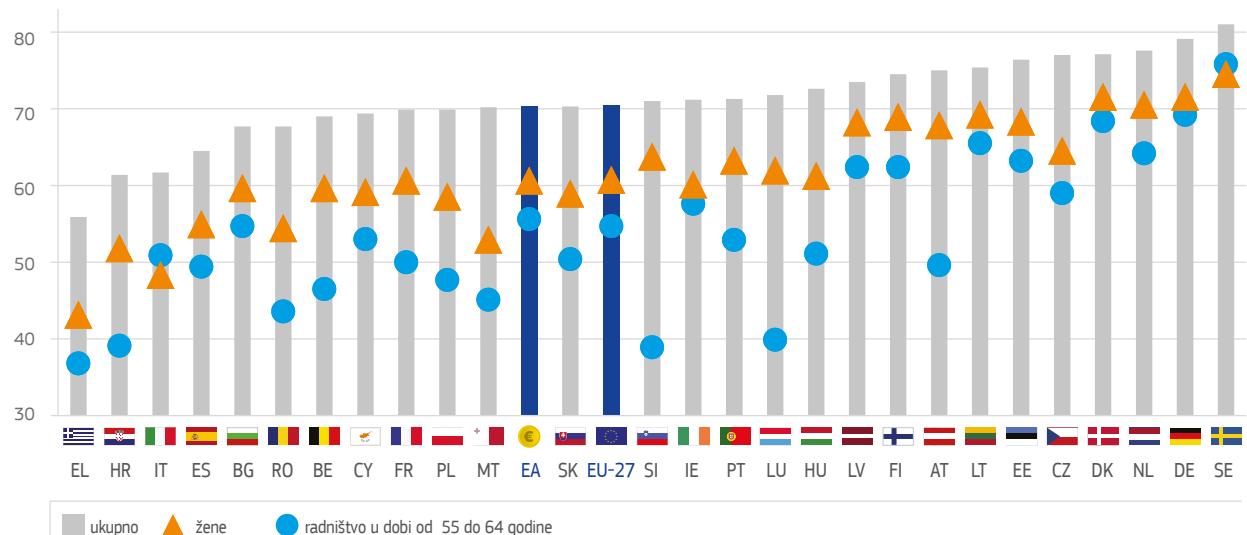
% aktivnog stanovništva, 2005.–2016.

Izvor: Europska komisija

Zahvaljujući odlučnom djelovanju i teškim odlukama gospodarstvo je sada na putu rasta, a stope nezaposlenosti u svim državama članicama padaju. Nezaposlenost je trenutačno najniža od 2009., i na razini EU-a i na razini europodručja. To se djelomično može pripisati i intenzivnijoj individualiziranoj potpori koja se pruža u okviru Garancije za mlade.

Razlike u stopama zaposlenosti: unatoč ukupnom porastu još zaostaju među ženama i starijim radništvom
Izraženo u %, 4. tromjesečje 2016.

Izvor: Europska komisija

RAZLIKE U STOPAMA ZAPOSLENOSTI

Velike razlike među zemljama bilježe se i pri analizi stvarnog udjela radno sposobnog stanovništva u radnom odnosu, tj. stope zaposlenosti. Stopa zaposlenosti u Švedskoj, Njemačkoj, Nizozemskoj, Danskoj, Češkoj, Estoniji, Litvi i Austriji premašuje 75 %, čime dosežu cilj koji su sve države članice prihvatile i nastoje dosegnuti do 2020. Države članice imaju različite modele sudjelovanja žena i radništva starijeg od 55 godina na tržištu rada. Iako raste, zaposlenost u objema skupinama značajno zaostaje.

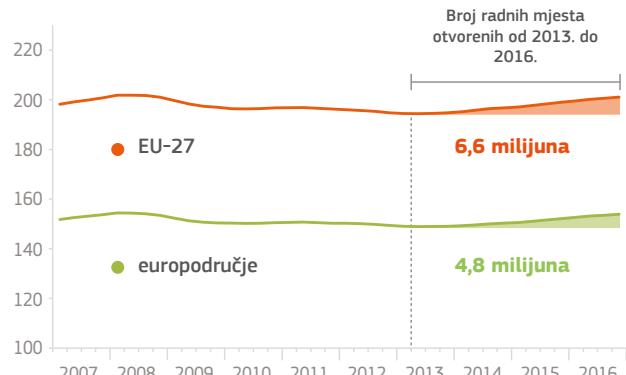
Kako se smanjuju stope nezaposlenosti, tako se poboljšavaju i stope zaposlenosti. U četvrtom tromjesečju 2016. stopa zaposlenosti u EU-u dosegнуla je 71 %, dok je 2010., kada je cilj postavljen, iznosila 69 %. U EU-27 zaposleno je više ljudi nego ikad prije: u radnom je odnosu 201 milijun osoba, od kojih 154 milijuna u europodručju.

Poboljšanja su velikim dijelom odraz sve većeg broja žena na tržištu rada. Otvaranje radnih mesta u uslužnom sektoru, kvalitetnije ustanove za dnevnu skrb o djeci i eliminacija nepoticajnih poreznih mjera za drugi dohodak u kućanstvu znatno pridonose tom trendu, no razlike u primanjima žena i muškaraca i dalje postoje. Poboljšanja su i odraz toga da radni

vijek većine osoba traje duže, što je djelomično rezultat prethodnih mirovinskih reforma, ali i poboljšanja vještina, zdravlja i radnih uvjeta diljem Europe.

Većina novootvorenih radnih mјesta odlikuje se dobrom kvalitetom u smislu da su s njima povezani primjereno prihod, sigurnost na tržištu rada i poticajno radno okruženje.

Zaposlenost se popravlja i postupno povećava
U milijunima osoba, 2007.–2016.

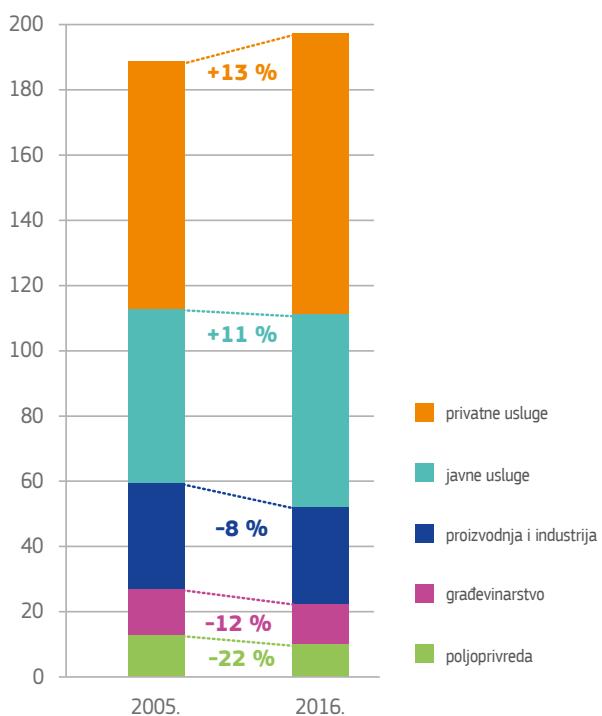
Izvor: Europska komisija

Mnoga radna mјesta otvorena su u uslužnom sektoru, u kojem se uglavnom zapošljavaju osobe s većim stupnjem kvalifikacija. Najviše radnih mјesta otvara

se u informacijskom i komunikacijskom sektoru, administrativnim i pomoćnim uslugama te za stručne, znanstvene i tehničke poslove. Udio novootvorenih radnih mesta u malim i srednjim poduzećima iznosi 85 %.

Radna mjesta uglavnom se otvaraju u uslužnom sektoru

Zaposlenost prema sektoru u EU-27, u milijunima
Promjena u %, 2005.-2016.

Izvor: Evropska komisija

SUSTAVI SOCIJALNE ZAŠTITE RAZLIKUJU SE DILJEM EUROPE

Osim u pogledu tržišta rada, EU-27 obilježen je i razlikama u sustavima socijalne zaštite po državama članicama, uvjetovanim političkim prioritetima i dostupnim proračunskim sredstvima. Godine 2015. udio rashoda za socijalnu zaštitu u ukupnim državnim rashodima na razini EU-a iznosio je oko 40 %, što čini gotovo jednu petinu BDP-a. Osam država članica – Finska, Francuska, Danska, Austrija, Italija, Švedska, Grčka i Belgija – za socijalnu zaštitu izdvaja najmanje 20 % svojeg BDP-a.

U funkcioniranju sustava socijalne skrbi odražavaju se različite tradicije naslijedene iz prošlog stoljeća. Osmišljeni u Europi krajem 19. stoljeća, sustavi socijalne skrbi bili su prvenstveno usmjereni na suočivanje s izazovima industrijskog razdoblja (vidjeti Prilog I.). Većina sustava razvila se nakon Drugog svjetskog rata, dok su se neki u cijelosti razvili tek 1980-ih i 1990-ih. Ključni parametri prema kojima se ti sustavi razlikuju jesu visina proračuna i način njegove raspodjele, izvor financiranja, razmjer pokrivenosti rizika povezanih sa stanovništvom i uloga socijalnih partnera.

Sustavi socijalne zaštite, u kombinaciji s oporezivanjem, pridonose smanjivanju nejednakosti u primanjima. Europa je danas jedno od najravnopravnijih društava na svijetu, no značajne razlike još postoje. Prosječno, 20 % najbogatijih kućanstava zarađuje pet puta više od 20 % najsiromašnijih. Najveće se razlike u primanjima, prema tom pokazatelju, bilježe u Rumunjskoj, Litvi, Bugarskoj, Latviji, Cipru, Estoniji i Italiji. Značajna nejednakost u primanjima bilježi se i u regijama unutar država članica.

Kriza je snažno utjecala na mnoge Euroljane koji su prisiljeni živjeti sa stagnirajućim ili smanjujućim primanjima. Realni raspoloživi dohodak, dakle iznos kojim kućanstva raspolažu nakon oporezivanja, ponovno raste u zadnje vrijeme, ali njegov je iznos uglavnom na razini iz 2008.

Naposljeku, rizik od siromaštva i dalje je znatan čak i u našim najprosperitetnijim društvima. Procjenjuje se da gotovo četvrtini stanovništva u EU-27 prijete siromaštvo ili socijalna isključenost. Siromaštvo među djecom i dalje je rašireno te raste u nekoliko država članica. To znači da ta djeca imaju ograničen pristup zdravstvenoj skrbi, izložena su većem riziku od prekida školovanja, a u odrasloj dobi i rizicima od nezaposlenosti i siromaštva. U 2010. čelnici EU-a obvezali su se da će broj osoba kojima prijeti siromaštvo smanjiti za 20 milijuna do 2020., no Europa je danas vrlo udaljena od tog cilja, a broj takvih osoba u međuvremenu se povećao za 1,7 milijuna.

ŠTO NAŠIM DRUŠTVIMA I GOSPODARSTVIMA POMAŽE DA PREBRODE KRIZU?

Globalna finansijska i ekonomski kriza koja je započela 2008. u mnogim je dijelovima Europe za sobom ostavila visoke razine nezaposlenosti te javnog i privatnog duga. Mnogim pojedincima i obiteljima to je donijelo dotad nezabilježene materijalne teškoće. Kriza je pojačala probleme koji su postojali i prije nje, zbog čega je neke zemlje pogodila više od drugih. U nekim je zemljama investicijsko okruženje bilo bolje, a poduzeća konkurentnija, kao što su i neka tržišta rada i sustavi socijalne zaštite bolje apsorbirali šokove i djelotvornije štitali od nepovoljnih učinaka krize.

Do gubitka radnih mјesta došlo je i u najotpornijim zemljama, ali poduzeća su ondje uspjela brže otvoriti nova radna mјesta. Zahvaljujući sustavima socijalne skrbi, osobito naknadama zbog nezaposlenosti, mnoge su osobe lakše podnijele prijelazno razdoblje, a javne ustanove usredotočile su se na prekvalifikaciju i reintegraciju stanovništva u tržište rada. Zahvaljujući programima minimalnog dohotka ljudi mogu financirati svoje osnovne potrebe i živjeti dostojanstveno. Zemlje u kojima su socijalni partneri aktivno uključeni u reformiranje tržišta rada postižu održive pozitivne rezultate jer njihova je uključenost izraz zajedničke odgovornosti velikog broja dionika za proces reforma.

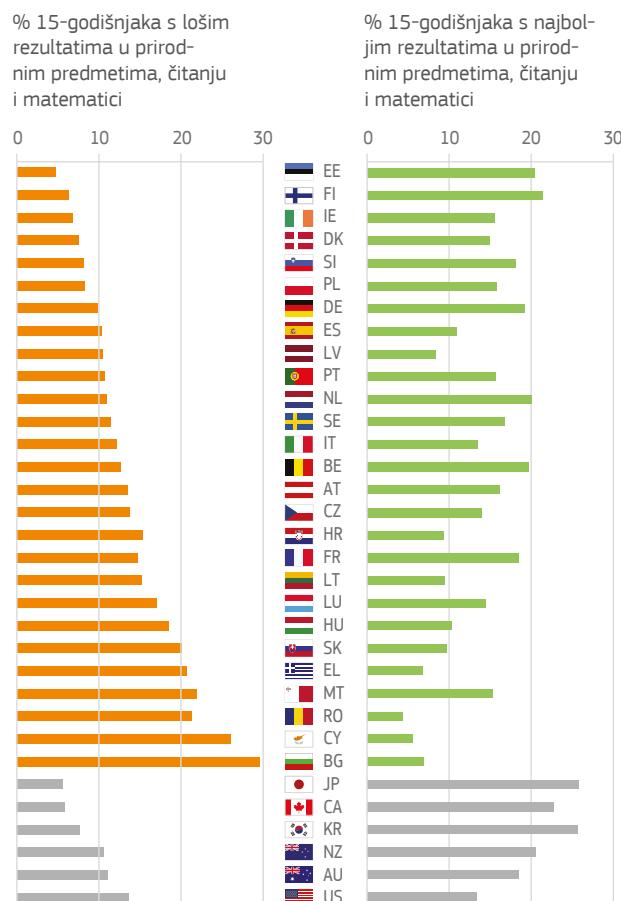
PRIPREMA ZA BUDUĆNOST

Obrazovanje i vještine među ključnim su čimbenicima koji će utjecati na budućnost naših društava i gospodarstava. U Europi su razvijeni sustavi obrazovanja i naprednog strukovnog osposobljavanja koji su među najinovativnijima na svijetu.

Stoga je zabrinjavajuće da diljem Europe oko četvrtine odraslog stanovništva ima poteškoće u čitanju, pisanju i računanju, a dvostruko većem broju nedostaju adekvatne digitalne vještine. Još je gore što se sve lošiji rezultati u osnovnim vještinama bilježe među mладима.

Najnoviji rezultati Programa za međunarodnu procjenu učenika (PISA) nažalost su jednoznačni: iako neke države članice postižu ukupno visok standard izvrsnosti i ujednačene obrazovne rezultate, u većini nije postignut dostatan napredak u smanjivanju postotka učenika s lošim rezultatima u čitanju, prirodnim predmetima i matematici. Situacija u određenim segmentima stanovništva još je više zabrinjavajuća jer su, uzme li se u obzir i njihov socijalno-ekonomski status, učenici imigranti u prosjeku dvostruko izloženiji, u odnosu na svoje kolege koji nisu imigranti, riziku od toga da u prirodnim predmetima ne postignu ni osnovnu razinu znanja.

Niska zastupljenost Euroljana na globalnoj ljestvici najboljih rezultata u prirodnim predmetima, čitanju i matematici

Izvor: OECD PISA 2015.

3. Pokretači promjena do 2025.

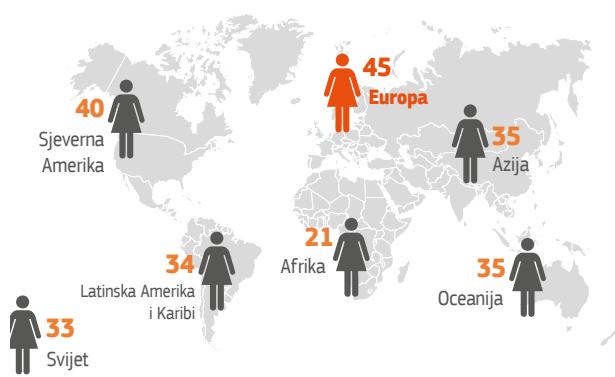
Socijalna struktura Europe u proteklom se desetljeću znatno promijenila, a globalni čimbenici ostavljaju dubok trag na naš život i posao. Ti su trendovi uglavnom nepovratni i vjerojatno će se u svih naših 27 država članica u budućnosti povećavati. Sa sobom će donijeti niz zajedničkih izazova, ali i novih prilika.

STANOVNIŠTVO EUROPE UBRZANO SE MIJENJA

Dobra je vijest da Europljani žive zdravije i duže. Zahvaljujući desetljećima obilježenima mirom, zdravstvenim osiguranjem, napretkom u medicini te boljim životnim i radnim uvjetima sve više ljudi ima priliku uživati u duljoj i aktivnijoj mirovini.

Očekivani životni vijek drastično se povećao: s 43 godine u 1900. za muškarce na očekivane 82 u 2050., a za žene s 46 na očekivanih 87 godina do 2050. Većina djece koja se rodi u razdoblju od sada do 2025. doživjet će stotu godinu života. Međutim očekivani zdravi životni vijek i pristup uslugama zdravstvene skrbi i dalje se znatno razlikuju ovisno o dohodovnoj skupini i regiji.

Do 2030. Europljani će biti najstariji ljudi na svijetu Prosječna dob po svjetskim regijama

Izvor: Rand Europe

Isto tako, Europljani imaju sve manje djece. Dok su 1960-ih prosjek po ženi bila više od dva živorođena djeteta, danas je prosječna stopa nataliteta u EU-u 1,58. Primjerice, stopa nataliteta u Irskoj i Portugalu bila je iznad 3, a danas je ispod 2.

Zbog kombinacije sve dužeg očekivanog životnog vijeka i smanjenja stope nataliteta dolazi do izraženog starenja našeg društva. Već sada u EU-u živi više osoba starijih od 65 nego onih mlađih od 14. Do 2050. gotovo će trećina Europljana imati 65 godina ili više, a danas ih je još manje od petine. U usporedbi s ostatkom svijeta Europa će do 2030. biti „najstarija“ regija, s prosječnom dobi od 45 godina.

Međutim produženje životnog vijeka ne znači uvijek zdrav životni vijek: gotovo 50 milijuna ljudi u EU-27 boluje od kroničnih bolesti i gotovo pola milijuna radno sposobnog stanovništva svake godine od tih bolesti umire. Te bi se smrti mogle izbjegći učinkovitijim politikama javnog zdravlja i prevencije te pravodobnijom i učinkovitijom zdravstvenom skrbi.

Dugovječnost će snažno utjecati na javne politike i socijalne usluge koje prelaze granice sektora zdravlja i skrbi, od obrazovnog sustava pa sve do potreba za stanovanjem i mobilnošću koji pogoduju starijim osobama. Potrebe starije populacije mogu biti izvor novih radnih mesta jer se sektor socijalne ekonomije brzo razvija i u području sadržaja za slobodno vrijeme i u području skrbi. Međutim njima se stvaraju i nove potrebe kojima treba udovoljiti. Već danas gotovo trećina stanovništva starijeg od 65 godina živi sama, a do dvije trećine ljudi starijih od 75 godina trebaju neformalnu skrb koju im uglavnom pruža naruča obitelj. Svaka šesta starija osoba živi u siromaštvu, čemu su posebno izložene starije žene koje imaju niska primanja zbog prijevremenog odlaska u mirovinu.

Sve će to utjecati na finansijsku održivost naših sustava socijalne skrbi, a time i na fiskalnu situaciju u državama članicama. Očekuje se da će za EU-27 izdaci povezani s mirovinama do 2030. narasti na 12,4 % BDP-a, troškovi za zdravstvenu skrb na 7,7 % BDP-a, a za dugotrajnu skrb

i na 2,4 % BDP-a. U 2060. na svaku će stariju osobu biti samo dvije radno sposobne osobe, za razliku od 2008., kada ih je bilo četiri. Utjecaj će se smanjiti nedavnim mirovinskim reformama, čiji je cilj bio uskladiti dob za umirovljenje s očekivanim životnim vijekom, no očekuju se znatni novi troškovi povezani sa zdravstvenom skrbi.

Uz to se smanjenjem radne snage može ugroziti mogućnost zadržavanja razine gospodarskog rasta. Činjenicom da je iz generacije u generaciju sve više ljudi koji žele raditi i žele raditi dulje neće se nadoknaditi sveukupan pad broja stanovnika. Zahvaljujući zakonitim migracijama EU može dobiti vještine potrebne za rješavanje problema nedostatka radne snage i može se pridonijeti održivosti sustava socijalne skrbi.

Starenje će se odraziti i na relativni utjecaj Europe u svijetu jer na drugim mjestima stanovništvo brže raste. Do 2060. Europa će činiti svega 5 % svjetskog stanovništva. Dotada nijedna država članica neće imati više od 1 % svjetskog stanovništva. Stanje je posebno nepovoljno u Litvi, gdje se, prema trenutačnim pretpostavkama, očekuje da će razina stanovništva do 2080. pasti za više od trećinu. Smanjenje od oko 30 % predviđa se u Slovačkoj, Grčkoj, Portugalu i Bugarskoj.

Starenjem se ističe i pitanje međugeneracijske pravednosti. Danas postoji stvarna opasnost od stvaranja generacijskog jaza između mlađih i starijih osoba u pogledu donošenja odluka, materijalne sigurnosti i pristupa stanovanju te dijeljenja finansijskog i fiskalnog opterećenja u sve starijem društvu.

NOVI NAČINI ŽIVOTA I VEĆA RAZNOLIKOST DRUŠTVA

Demografskim promjenama objašnjava se opći razvoj društva, koji se u njima i odražava. Taj razvoj uključuje, primjerice, novi životni stil, teritorijalnu dinamiku, potrošačke navike i uvjete stanovanja.

Stope nataliteta opadaju, no na temelju dokaza vidljivo je i da se želja za djetetom uvijek ne ispunjava. Do toga dolazi zbog cijelog niza čimbenika, uključujući

neravnomjernu raspodjelu roditeljske odgovornosti, neprimjerene objekte za čuvanje djece, organizaciju posla koja ne pogoduje obiteljima i nestabilne izgledе u pogledu posla.

Na nov stil života utječu i raspadi brakova, različite vrste veza i slabljenje povezanosti sa širom obitelji. To znači više individualne slobode za neovisan način života, ali i sve veću opasnost od društvene izoliranosti i manje stabilnog okruženja u životu. U 2015. jednočlana kućanstva činila su trećinu svih kućanstava u EU-u, a samo je jedna trećina kućanstava imala više od dva člana. Nastavak tog trenda očekuje se u većini država članica do 2025. Time se javljaju novi problemi povezani s ravnotežom poslovnog i privatnog života te odgovornošću za skrb, pri čemu su kućanstva sa samohranim roditeljem posebno izložena riziku od siromaštva u slučaju nezaposlenosti.

Usprkos trajnom napretku jednakost spolova daleko je od ostvarenja. Rodni stereotipi i dalje su prisutni, a žene su i dalje nedovoljno zastupljene na tržištu rada na rukovodećim položajima u gospodarstvu i politici.

Na dan 1. siječnja 2016. u EU-27 zakonito je živjelo 29,7 milijuna ljudi rođenih izvan EU-a koji su proteklih desetljeća došli zbog različitih razloga (rad, studij, zaštita ili spajanje obitelji). Iako su migracije u EU u usporedbi s ostatkom svijeta relativno umjerene, nedavni veliki priljevi migranata u relativno kratkom roku izazvali su napetosti u nekim dijelovima Europe. Osiguravanje učinkovite integracije državljana trećih zemalja te njihovo potpuno sudjelovanje i doprinos važni su za budući napredak i koheziju europskih društava u cjelini.

Nejednakost spolova i dalje je posvuda prisutna

Podaci iz 2016. ili najnoviji dostupni

Izvor: Europska komisija

Europljani se danas sve više koriste slobodom kretanja unutar Unije te u drugim državama članicama rade i studiraju, otvaraju poduzeća, plaćaju poreze i pridonose stvaranju dinamičnijeg društva. Trenutačno oko 16 milijuna Europljana živi i radi u drugoj državi članici na dulje vrijeme, a možda i stalno. Gotovo 1 % radne snage EU-a, dakle 1,7 milijuna stanovnika, svaki dan prelazi granicu i radi u drugoj državi članici. Osim toga, europsko se društvo sve više integrira zbog pripadnosti jedinstvenom tržištu bez granica, koje omogućuje smanjenje troškova i povećanje

mogućnosti u pogledu putovanja, studiranja, umirovljenja i poslovanja.

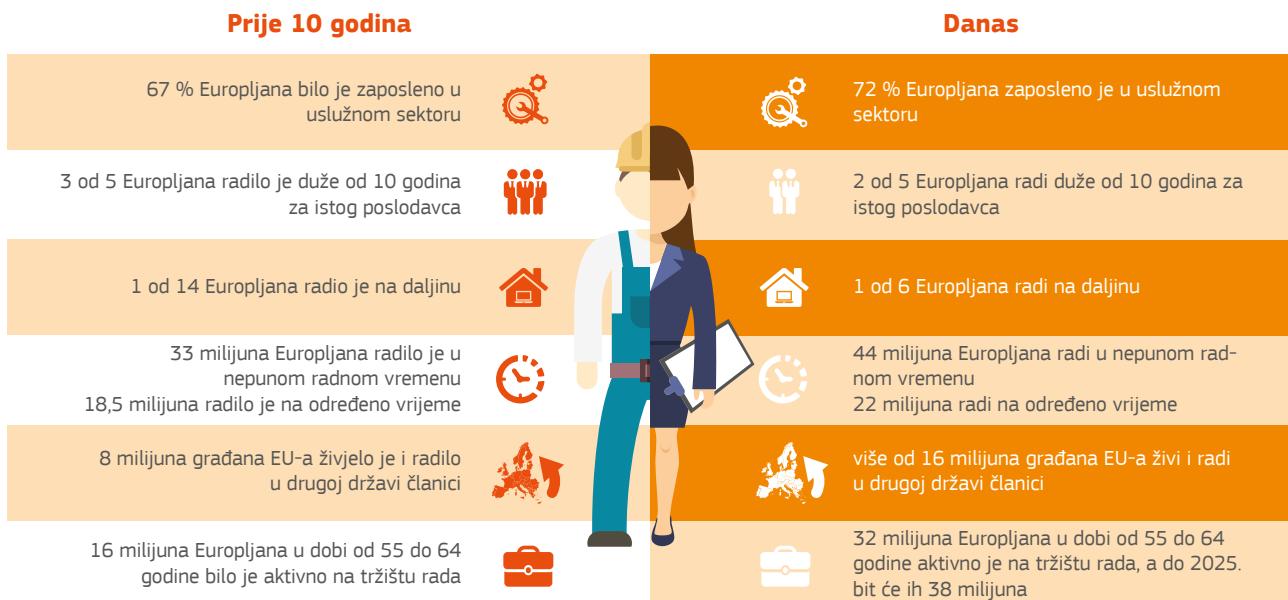
Promjene stanovništva zbivaju se u doba sve veće urbanizacije. Više od 70 % Europljana već sada živi u gradovima, a do 2050. bit će nas 80 %. Europa već ima neke od „najpametnijih gradova” na svijetu, no mi ih možemo i dužni smo ih još bolje povezati i učiniti učinkovitijima u pogledu uporabe prirodnih i energetskih resursa. Glavni će izazov biti i da se urbana okruženja učine uključivijima i pristupačnijima da bi se zadovoljile potrebe raznolikog stanovništva, uključujući zaposlene roditelje, osobe s invaliditetom i starije osobe.

Promjenom tradicionalnih obiteljskih, društvenih i vjerskih odnosa društvo postaje složenije. Ljudi se zbog globalizacije sve više susreću s raznolikošću, što potiče radoznalost i obogaćuje društva. No globalizacija je i izazvala strah za kulturni identitet te bojazan od kulturnih razlika i dijaloga među skupinama. Time se odlikuje pomak prema individualnim vrijednostima i odvojenim kulturama, što pridonosi povećanju usredotočenosti na pojedinca i potrošača umjesto na društvo u cjelini. Time se javljuju i novi problemi povezani s tolerancijom i poštovanjem drugih. Istodobno se javljaju novi oblici solidarnosti, društvenog angažmana i građanskog sudjelovanja, među ostalim zahvaljujući razonodi, kulturnim aktivnostima i uporabi novih tehnologija.

STVARA SE NOVI SVIJET RADA

Svijet rada korjenito se mijenja pod utjecajem tehnološkog napretka, globalizacije i rasta uslužnog sektora. Ekonomijom suradnje i internetskim platformama danas se preoblikuju čitavi gospodarski sektori. Zaposleni se moraju nositi sa sve bržim promjenama, stjecati nove vještine, prilagođavati se novim poslovnim modelima ili promjenjivim zahtjevima potrošača.

Nova kretanja na tržištu rada

Izvor: Europska komisija

Za neke te promjene donose neviđene mogućnosti i fleksibilnije načine rada zahvaljujući uporabi digitalnih alata i sve većoj rasprostranjenosti fleksibilnog radnog vremena i rada na daljinu. Za neke su one izvor nesigurnosti.

Do 2025. modeli rada i radnog vijeka bit će još raznolikiji nego danas. Za dvije do tri generacije prosječni europski radnik možda će tijekom radnog vijeka umjesto jednog stalnog posla imati i do deset različitih poslova. Korištenje mogućnostima rada na daljinu ili mobilnog rada bit će lakše i uobičajenije. Uočljiv je trend prema fleksibilnosti radnika na raznovrsnijem tržištu rada. Rad će se sve više usmjeravati na proizvode i rezultate umjesto na fizičku prisutnost na određenome mjestu, a ljudi će imati više mogućnosti raditi kao vanjski suradnici i kombinirati više poslova odjednom. Do mnogih takvih pomaka dolazi već sada – način na koji ćemo reagirati na te promjene i kako ćemo ih provoditi odredit će mogući izgled budućeg svijeta rada.

Time se objašnjavaju sve raznovrsniji i neuobičajeniji modeli rada i radni uvjeti koji znače kraj tradicionalnog

radnog vijeka. Umjesto njega javljaju se nove vrste ugovora, veća geografska mobilnost i više promjena radnih mesta i radnog statusa.

Premda nove vrste ugovora mogu biti odskočna daska za ulazak u svijet rada, postoji opasnost od sve veće polarizacije tržišta rada, što dokazuju sve veće nejednakosti u primanjima i niskokvalificirani radnici koji obavljaju poslove loše kvalitete u kojima teško mogu napredovati.

Zbog brzine digitalizacije i gospodarskih promjena neki će današnji poslovi zastarjeti, a za njih potrebne vještine postati suvišne. Obrazovni sustav moraju se zbog toga modernizirati. Većina djece koja danas kreće u osnovnu školu vjerojatno će raditi na poslovima koji još ne postoje.

Time se postavljaju pitanja o budućnosti samog rada. Hoće li u budućnosti biti više ili manje radnih mesta? Hoće li poslovi koji postoje postati „kvalitetna radna mjesta”? Raspolaže li današnja i buduća radna snaga odgovarajućim vještinama kojima će ih popuniti? Teško je predvidjeti pun učinak automatizacije i umjetne inteligencije na budućnost dostupnosti

Izazovi radnog života sutrašnjice

Dosad	Budući trendovi
	Postupne inovacije
	Ljudi upravljaju strojevima
	Dugoročni ugovori i zapošljavanje temeljeno na plaćama
	Linearne karijere temeljene na prijašnjem obrazovanju
	Specijalizacija vještina
	Rad na radnome mjestu te odvajanje privatnog i poslovнog života
	Disruptivne inovacije
	Ljudi nadgledaju strojeve
	Fleksibilni ugovori i novi oblici zapošljavanja
	Dinamične karijere uz periodično ponovno osposobljavanje i cjeloživotno učenje
	Interdisciplinarnе kompetencije i kreativne vještine
	Rad u bilo koje doba i na bilo kojem mjestu te isprepletenost privatnog i poslovнog života

Izvor: Europska komisija

poslova i brzinu kojom će se to odvijati. Prema nekim studijama polovina današnjih radnih aktivnosti mogla bi se do 2055. automatizirati. Sigurno je da će radnici svih dobnih skupina sve više morati prilagođavati svoje vještine tehnološkim promjenama i stalno ih usavršavati. Na to činjenično stanje europska poduzeća, škole, centri za izobrazbu i sveučilišta moraju već sad pripremiti europske građane.

JAVLJAJU SE NOVI SOCIJALNI RIZICI TE POSTOJI POTREBA ZA MODERNIZACIJOM SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI I CJEOŽIVOTNOG UČENJA

U novom svijetu rada postavlja se pitanje kvalitete budućih radnih mjesta u pogledu zarade, sigurnosti posla i radnih uvjeta. On utječe i na područja kao što su mreže socijalne pomoći, naknade, planiranje mirovine, skrb o djeci i zdravstvena skrb. Može

uključivati i prilagodbu radnog vremena, razdoblja odmora te zdravstvenih i sigurnosnih zahtjeva.

Općenito u društvu može doći do pojave novih socijalnih problema kao što su stres i depresija, pretilost, bolesti povezane s okolišem i ovisnost o tehnologiji. To može dovesti do tradicionalnih problema socijalne izolacije, mentalnih bolesti, ovisnosti o drogi i alkoholu, kriminaliteta i nesigurnosti.

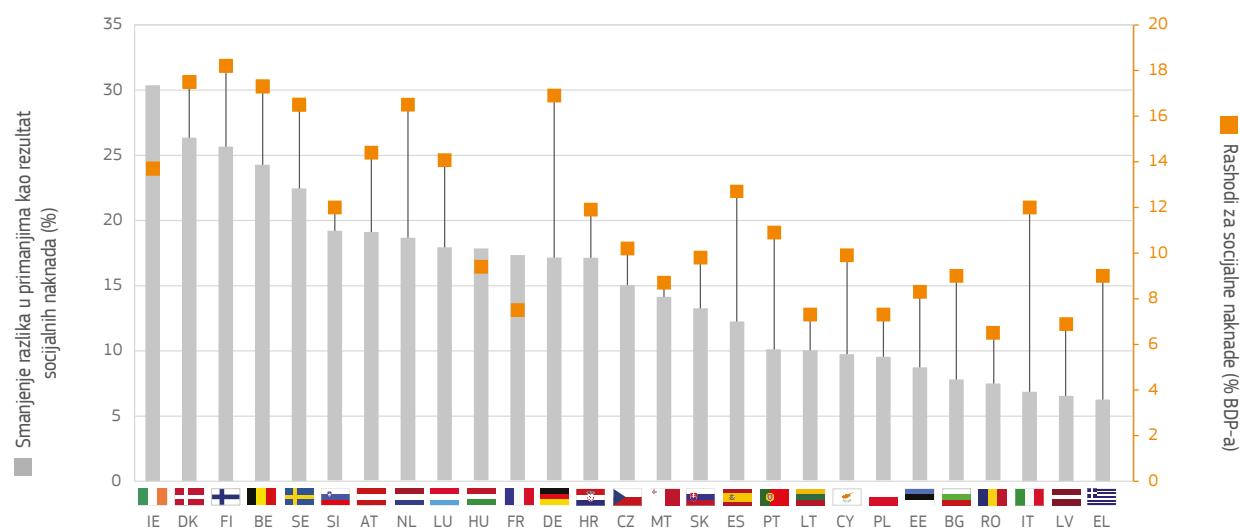
Javna tijela, poduzeća i pojedinci sada moraju pokazati sposobnost odgovora i prilagodbe. Zbog trenutačnih promjena pojavit će se veliki novi izazovi u pogledu obrazovanja, stručnog osposobljavanja, vještina, cjeloživotnog učenja, upravljanja ljudskim resursima i sposobnosti upravljanja složenim promjenama na radnom mjestu tijekom čovjekova života. Da bi se odgovorilo na promjene u svijetu rada, doći će i do uvođenja novih socijalnih prava.

Usprkos mnogim trenutačnim reformama, sadašnje socijalne države nisu uvjek najbolje pripremljene za prilagodbu novim i uglavnom nezabilježenim promjenama. Tu nije samo riječ o financijskoj održivosti. Riječ je o uspostavi pravih sigurnosnih mreža i novih načina zaštite da bi ljudi u životu u potpunosti mogli iskoristiti svoje sposobnosti i da bi društvo funkcionalno. Sustavi socijalne zaštite i dalje su prilično ograničeni, i to u pogledu pokrivenosti i pristupa. Primjerice, u državama koje se dugo oslanjaju na tradicionalnu pomoć obitelji i mirovine kao izvor prihoda za širu obitelj pojavila se potreba razvoja i jačanja sustava oporezivanja i naknada koji su više usmjereni prema pojedincu, univerzalniji i prilagođeniji imovinskom stanju. To su često države koje su se dugo oslanjale i na restriktivne propise u području zaštite radnih mjesta kao način zaštite radnika, ali na štetu mlađih tražitelja posla.

Pri razmišljanju o novim načinima zaštite za budućnost jedan će od ključnih elemenata biti potreba za modernizacijom naših obrazovnih sustava i sustava izobrazbe te za širenjem programa cjeloživotnog učenja da bi se olakšala veća profesionalna mobilnost i riješili problemi neusklađenosti ponuđenih i traženih vještina. U svijetu postoji sve veća konkurentnost u pogledu vještina i, iako su europske države i dalje pri vrhu međunarodnih ljestvica vještina, neke su od njih pretekle države Azije, Oceanije i Bliskog istoka.

Dobro usmjerene politike socijalne skrbi mogu snažno utjecati na smanjenje nejednakosti

Izraženo u %, 2014.

Izvor: Europska komisija

EUROPLJANI OČEKUJU DA ĆE VLADE RIJEŠITI TE IZAZOVE

Europljani su uvelike svjesni tih trendova, a zbog učinka krize povećala su se očekivanja i zabrinutost mnogih. Ankete stalno pokazuju da su radna mjesta i socijalna politika među glavnim prioritetima europskih građana. Europljani tradicionalno vrednuju svoje standarde socijalne skrbi i upućuju na relativno nezadovoljstvo načinom na koji EU i nacionalne vlade rješavaju njihovu zabrinutost.

Djelovanje se očekuje od svih nadležnih tijela – lokalnih, regionalnih, nacionalnih ili europskih – no

prema anketama nije uvijek jasno od koga ispitanici očekuju pomoći za koje područje. Kada ih se pita treba li se djelovati na nacionalnoj razini ili razini EU-a, većina ljudi smatra da je to zadatak njihove države članice, ali ne zanemaruju ni ulogu EU-a premda on možda nije u potpunosti ovlašten riješiti određeni problem. Istovremeno, da bi iskoristile pun potencijal dostupnih europskih fondova, države članice moraju brzo i učinkovito uspostaviti potrebne strukture, što je vidljivo na primjeru nezaposlenosti mladih.

Europljani su zabrinuti zbog socijalnog stanja

Više od 8 od 10 Europljana smatra **nezaposlenost, socijalne nejednakosti i migracije** trima najvažnijim prioritetima Unije. Očekuju da će **slobodno tržišno gospodarstvo** biti popraćeno visokom razinom **socijalne zaštite**

7 od 10 Europljana smatra da se **slabo** upravlja socijalnim politikama te **zagovara donošenje odluka na nacionalnoj razini i na razini EU-a**

Više od polovine **Europljana** smatra da priliku za uspjeh **nemaju svi** i da će život biti **teži za sljedeću generaciju**

Izvor: Europska komisija i Eurobarometar 2017.

4. Mogući daljnji koraci za EU-27

Da bi se ispunila nada i očekivanja građana potrebna je otvorena rasprava o sposobnosti gospodarskih i društvenih sustava da i dalje zadovoljavaju individualne i kolektivne socijalne potrebe te o načinima na koje EU i države članice mogu bolje i učinkovitije surađivati.

Uloga EU-a u pogledu socijalnih pitanja ovisit će o tome za što će se odlučiti EU-27 u cjelini. Kako je naglašeno u Bijeloj knjizi o budućnosti Europe, postoji cijeli niz mogućnosti: zadržavanje trenutačnog stanja, promjena opsega djelovanja i prioriteta ili djełomičan ili zajednički korak naprijed.

OMOGUĆAVANJE TOGA DA GRAĐANI IZGRADE JAKA DRUŠTVA

Posvuda u EU-u sve je veće uvjerenje da je poticanje jednakih mogućnosti potrebno da bi društvo bilo otporno, tako da svatko ima priliku za dobar početak te da može svladati poteškoće i ostvariti svoj potencijal.

Dobro su poznata područja u kojima treba djelovati, a navest ćemo samo neka: ulaganje u djecu da bi im se osigurala prilika za dobar početak; ulaganje u mlade, u vještine i cjeloživotno učenje; olakšavanje promjena tijekom radnog vijeka i pomak od načela „posao za cijeli život” na „zaposlenje za cijeli život”, uključujući samozapošljavanje; promicanje dužeg i zdravijeg života boljom prevencijom, radnim uvjetima i skrbi o starijima; promicanje ravnopravnosti spolova, svladavanja preostalih razlika i uspostava načela „obitelji s dva primatelja dohotka”; osiguravanje aktivnog uključivanja i borba protiv diskriminacije da bi svatko mogao dostoјno živjeti; olakšavanje mobilnosti i osiguravanje uspješne integracije migranata; promicanje građanskog sudjelovanja, kulture i dijaloga. Time se ujedno ostvaruje i gospodarska korist.

U Europi ne postoji univerzalno rješenje za sve probleme, no postoje zajednički izazovi i potreba za zajedničkim djelovanjem. U vremenima brzih i stalnih promjena pozornost trebamo usmjeriti na jačanje pojedinaca i izgradnju otpornijih društvenih struktura koje će se s vremenom moći uspješno prilagođavati.

NAŠE DRŽAVE MOGU UČITI JEDNA OD DRUGE

Mnoge europske države provode velike reforme svojih tržišta rada i sustava socijalne skrbi, pri čemu su očiti zajednički trendovi: preusmjeravanje oporezivanja s rada radi smanjenja troškova zapošljavanja i lakšeg otvaranja novih radnih mesta; modernizacija mirovinskih sustava boljim usklađivanjem dobi za umirovljenje s očekivanim životnim vijekom; modernizacija obrazovnog sustava i sustava cjeloživotnog učenja da bi bolje odgovarali sadašnjim i budućim potrebama; održavanje veze između plaća i produktivnosti radi trajnog zadržavanja konkurentnosti i otvaranja novih radnih mesta.

Države članice pritom se već mogu poslužiti ustaljenim modelima u Europi za koje je dokazano da funkcioniraju. Kombinacijom fleksibilnog tržišta rada, jake socijalne zaštite, funkcionalnog socijalnog dijaloga i cjeloživotnog učenja u Danskoj su smanjene nejednakosti i povećana gospodarska učinkovitost. Sustavom dvojnog strukovnog ospozobljavanja u Austriji i Njemačkoj olakšan je prelazak iz škole na posao kombiniranjem obrazovanja i stručne prakse.

Isto tako, sve se države potiču na inovativnost u nacionalnom i europskom kontekstu. Postoji sve veća naklonost iskušavanju novih modela radi prilagodbe novim okolnostima, od ispitivanja univerzalnog osnovnog dohotka u Finskoj do uvođenja zajamčenog minimalnog dohotka u Grčkoj. U Francuskoj uvedena jedinstvena evidencija osobne aktivnosti okuplja sve podatke o ospozobljavanju, profesionalnim rizicima i naknadama za nezaposlene u jedinstveni račun koji se može upotrebljavati tijekom cijelog čovjekova radnog vijeka.

Europa bez sumnje može ponuditi mnoge primjere rješenja društvenih izazova koji su relevantni i za druge dijelove svijeta, od brzog starenja stanovništva u mnogim državama bez potpuno izgrađenog sustava socijalne skrbi, osmišljavanja „pametnih gradova” diljem svijeta do modela zdravstvene skrbi za budućnost.

EU NE POČINJE OD NULE

Tijekom zadnjih šezdeset godina uloga EU-a bila je podupirati promjene, ali i usmjeravati ih poštujući nadležnosti drugih razina vlasti.

Pet scenarija iz Bijele knjige Komisije o budućnosti Europe

SCENARIJI					
	Ne odustajemo	Samo jedinstveno tržište	Oni koji žele više, čine više	Činiti manje, ali učinkovitije	Zajedno činimo mnogo više
ŠTO TO UKLJUČUJE?	<p>EU-27 provodi i poboljšava trenutačni program reformi. Prioriteti se redovito ažuriraju, problemi se rješavaju kad se pojave, a u skladu s time donosi se i novo zakonodavstvo.</p>	<p>EU-27 produbljuje samo ključne aspekte jedinstvenog tržišta.</p>	<p>EU-27 omogućuje da države članice koje to žele u određenim područjima politika više surađuju. Iz toga proizlazi dogovor država članica o posebnim pravnim i proračunskim aranžmanima da bi ojačale suradnju. Ostale države članice mogu se tijekom vremena pridružiti.</p>	<p>Zbog konsenzusa o potrebi boljeg zajedničkog rješavanja određenih prioriteta EU-27 usmjerava pozornost i resurse na bolje i brže ostvarenje rezultata u odabranim područjima politika, a u drugima prestaje djelovati ili čini manje.</p>	<p>Države članice dijele više ovlasti, resursa i odlučivanja u svim područjima politika, euro je jači, a odluke na razini EU-a brzo se provode.</p>
KAKO ĆE SE TO ODRAZITI NA SOCIJALNU DIMENZIJU?	<p>Prava građana temeljena na pravu EU-a jamče se u cijeloj Uniji.</p> <p>Stalne razlike u potrošačkim, socijalnim i ekološkim standardima, oporezivanju te korištenju javnim subvencijama.</p> <p>Opasnost od „utrke prema dnu“.</p> <p>Sloboda kretanja radnika nije zajamčena.</p>	<p>Prava građana temeljena na pravu EU-a mogu tijekom vremena postati ograničena.</p> <p>Prava građana temeljena na pravu EU-a počinju se razlikovati ovisno o tome žive li građani u državi članici koja je odlučila činiti više.</p> <p>Skupina država članica odlučila je uskladiti oporezivanje ili je dogovorila zajedničke socijalne standarde, čime se smanjuju troškovi usklađivanja, ograničava utaja poreza i pridonosi poboljšanim radnim uvjetima.</p> <p>Na razini 27 država članica postiže se napredak u jačanju jedinstvenog tržišta i osnaživanju njegovih četiriju sloboda.</p>	<p>Prava građana temeljena na pravu EU-a ojačana su u područjima u kojima odlučimo činiti više, a smanjuju se u drugim područjima.</p> <p>Novi standardi zaštite potrošača, okoliša te zdravlja i sigurnosti na radu svode se na najmanju moguću mjeru umjesto da se detaljno usklađuju.</p> <p>Plaća, zakonodavstvo o socijalnim pitanjima i razine oporezivanja znatno se razlikuju diljem Unije.</p>	<p>Građani imaju više prava koja se izravno temelje na pravu EU-a.</p> <p>Veća koordinacija među državama članicama europodručja u pogledu fiskalnih i socijalnih pitanja te pitanja oporezivanja.</p> <p>Dodatno financiranje EU-a radi poticanja gospodarskog rasta i reagiranja na šokove na regionalnoj, sektorskoj i nacionalnoj razini.</p>	

Izvor: Europska komisija

Ugovorom iz Rima već su obuhvaćena temeljna načela, kao što su jednakost plaća za žene i muškarce te pravo radnika da se slobodno kreću među državama članicama. Uspostavljena su detaljna pravila da bi se ostvarilo pravo na preseljenje u drugu zemlju: pravila kojima se osiguravaju prava pacijenata da se lječe u inozemstvu i da im se nadoknade troškovi liječenja, pravila za međusobno priznavanje diploma te pravila kojima se osigurava zadržavanje stečenih mirovinskih prava prilikom zapošljavanja u drugoj zemlji. Te su odredbe imale izravan pozitivan učinak na živote milijunā ljudi, a našim je gospodarstvima i društвima u cjelini to samo koristilo.

Uz razvoj jedinstvenog tržišta EU je razvio i sekundarno zakonodavstvo o sigurnosti i zdravlju radnika, o pravu na ravnopravnost i o netipičnim oblicima rada, kao što su rad u nepunom radnom vremenu ili rad preko agencija za privremeno zapošljavanje. To smo učinili jer smo prepoznali da zajedničko tržište zahtijeva i zajednička pravila u mnogim područjima, kojima se posvuda utvrđuju minimalni standardi.

EU usmjeravanjem omogууе nacionalnim vladama da uče iz iskustava drugih zemalja. U pogledu socijalnih pitanja to se usmjeravanje odnosi na mnoga različita područja, od obrazovanja do zdravstvene skrbi, politike mladih, rodne ravnopravnosti i nediskriminacije te sporta. Prilikom koordinacije fiskalnih i ekonomskih politika u okviru europskog semestra države članice pristaju na provedbu gospodarskih reformi i reformi tržišta rada koje se temelje na odgovornim javnim financijama te kojima se podržava uključivi rast i jača socijalna pravednost.

Iako se znatan dio proračuna EU-a upotrebljava za potporu socijalnim inovacijama i socijalnim projektima u državama članicama te za borbu protiv siromaštva, mora se uzeti u obzir da proračun EU-a za socijalna pitanja čini samo 0,3 % ukupnih javnih socijalnih rashoda u EU-u. Taj će se postotak možda promijeniti u budućnosti, no nema sumnje da je socijalna potpora prije svega u rukama država članica te da će tamo i ostati. Proračun EU-a uglavnom služi za potporu djelovanju kojim se osnažuju Europski: za integraciju ugroženih skupina na tržištu rada, primjerice Roma, te za pomoć radnicima da se prilagode tržištima rada koja se mijenjaju. Prije 30 godina EU je pokrenuo program koji studentima omogууе da dio svojeg studija provedu u drugoj zemlji. Program Erasmus+ postao je

jedna od najuspješnijih inicijativa u europskoj povijesti, koju je dosad iskoristilo 9 % europskih studenata.

Konačno, EU podupire socijalni dijalog, surađuje s civilnim društvom i međunarodnim organizacijama da bi se promicao visok socijalni i životni standard, ne samo unutar Unije i u njezinu susjedstvu nego i u cijelom svijetu te daleko izvan naših granica. Konvergencija socijalnih standarda ključan je element pravedne globalizacije. U tom cilju EU surađuje s međunarodnim organizacijama da bi se međunarodni standardi ljudskih i socijalnih prava poštivali, a radni uvjeti poboljšali.

EU raspolaže ograničenim, ali bitnim instrumentima

Zakonodavstvo	Usmjeravanje
<ul style="list-style-type: none"> → minimalni uvjeti → slobodno kretanje i mobilnost → usklađivanje osnovnih standarda 	<ul style="list-style-type: none"> → preporuke za politike → razmjena najbolje prakse → potpora reformama
Financiranje	Suradnja
<ul style="list-style-type: none"> → vještine → mladi → financiranje MSP-ova → smanjenje siromaštva → regionalni i ruralni razvoj → istraživanje i razvoj 	<ul style="list-style-type: none"> → dijalog sa socijalnim partnerima → suradnja s civilnim društvom → rad s nacionalnim dionicima i međunarodnim institucijama

Izvor: Europska komisija

Aktualna Komisija pojačala je napore u svim područjima (vidjeti Prilog II.). Predložila je jasna, pravedna i provediva pravila o mobilnosti radne snage da bi bolje zaštitila prava građana i državama članicama pružila bolje instrumente za rješavanje zlouporabe. Uvela je nove propise za zaštitu radnika od izlaganja tvarima koje uzrokuju rak, čime će se s vremenom spasiti 100 000 života, te je pokrenula inicijative za poboljšanje dostupnosti proizvoda i usluga za osobe s invaliditetom. Predložila je ambiciozan plan za osiguravanje razvoja odgovarajućih vještina i sudjelovanja u cjeloživotnom učenju.

Na temelju opširnih savjetovanja s dionicima Komisija danas predstavlja europski stup socijalnih prava. Tim se stupom utvrđuje niz načela i prava koji će služiti kao referentni okvir za politiku zapošljavanja i socijalnu politiku na nacionalnoj i europskoj razini. Kao podršku tom stupu Komisija je pokrenula i novu zakonodavnu inicijativu da se roditeljima i skrbnicima diljem Europe dodjele minimalna prava na dopust i fleksibilno radno vrijeme da bi mogli bolje uskladiti radne i obiteljske obveze, nešto s čime se stotine tisuća kućanstava u Europi svakodnevno suočava. U tijeku je savjetovanje sa socijalnim partnerima o mogućem zakonodavstvu za poboljšanje prava na zapošljavanje i socijalnu zaštitu onih koji su sada nedovoljno zaštićeni.

Većina rasprava u našim zemljama odnosi se na način primjene zakonodavstva EU-a. Aktualna Komisija uložila je velike napore u pružanje smjernica za primjenu propisa i jasnije zakonodavstvo gdje god je to moguće. Međutim provedba, primjena i izvršenje europskog socijalnog zakonodavstva danas je u rukama država članica. One imaju isključivu nadležnost za provođenje inspekcija i sankcioniranje kršenja.

Aktualna Komisija pojačala je usmjeravanje država članica, primjerice u integraciji na tržištu rada za mlade, dugotrajno nezaposlene i državljane trećih zemalja, u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, u borbi protiv govora mržnje i radikalizacije te u zaštiti djece migranata.

Također je ponovno pokrenula dijalog sa socijalnim partnerima na europskoj razini i pozdravila njihovu predanost izraženu u Rimu povodom šezdesete obljetnice EU-a o nastavku doprinosa Evropi koja pomaže svojim radnicima i poduzećima.

Konačno, Komisija u svim politikama uzima u obzir socijalna pitanja, među ostalim u svojoj politici vanjske trgovine (primjer za to je Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum (CETA) s Kanadom), u gospodarskoj politici usredotočenoj na ulaganja i otvaranje radnih mesta te u svojoj poljoprivrednoj, okolišnoj, energetskoj i prometnoj politici.

MOGUĆNOSTI ZA BUDUĆNOST

U Bijeloj knjizi navedeno je nekoliko mogućnosti za socijalnu budućnost Europe:

- ▶ ograničavanje „socijalne dimenzije“ na slobodno kretanje;
- ▶ suprotno tome, oni koji žele više, čine više u pogledu socijalnih pitanja;
- ▶ ili EU-27 mogao bi zajedničkim snagama ojačati socijalnu dimenziju.

Odabrana politička opcija imat će posljedice koje nadilaze socijalna pitanja, uključujući konkurentnost Europe, njezinu sposobnost da iskoristi i oblikuje globalizaciju, stabilnost ekonomske i monetarne unije, koheziju unutar Unije i solidarnost među njezinim stanovnicima. Svaku političku opciju trebalo bi razmotriti i u svjetlu utvrđenih izazova, propitujući gdje djelovanje na razini EU-a može pružiti dodanu vrijednost. Budući da svaka od tri mogućnosti nudi mnoge konkretnе prijedloge za djelovanje, u odabiru mogućih instrumenata moraju se uzeti u obzir izazovi. Većina primjera iz druge mogućnosti vrijedi za treću mogućnost i obrnuto.

OGRANIČAVANJE SOCIJALNE DIMENZIJE NA SLOBODNO KRETANJE

Neki tvrde da socijalno zakonodavstvo na razini EU-a otežava rast i da je administrativno opterećenje poduzeća preskupo, osobito za mala i srednja poduzeća. Tvrdi se da naši visoki socijalni standardi te zaštita potrošača i norme zaštite okoliša stavljaju europska poduzeća u konkurenčki nepovoljan položaj u usporedbi s ostatkom svijeta. Njihovo je mišljenje da samo države članice imaju zadaću pravedne raspodjele prednosti gospodarskog rasta među svojim građanima s pomoću oporezivanja i sustava socijalne skrbi. Prema njima, obrazovanje i kulturu također bi trebalo prepustiti isključivo državama članicama.

Isključiva usredotočenost na jedinstveno tržište značila bi zadržavanje pravila za promicanje prekograničnog kretanja ljudi, primjerice pravila o pravima socijalnog osiguranja mobilnih građana, o upućivanju radnika, o prekograničnoj zdravstvenoj skrbi i priznavanju diploma. Međutim ukinulo bi se europsko zakonodavstvo o zaštiti radnika, njihovu zdravlju i sigurnosti, radnom vremenu i odmoru. Minimalni plaćeni odmor i zakonodavstvo o ravnopravnosti bili bi ukinuti na europskoj razini. Države članice moguće bi odlučiti hoće li dopustiti rad preko agencija za privremeno zapošljavanje. U cijeloj Evropi više ne bi

bilo osigurano jednak postupanje s radnicima koji rade u nepunom radnom vremenu. Ne bi bili utvrđeni minimalni standardi na europskoj razini za rodiljni i očinski dopust niti za roditeljski dopust ili dopust za njegovatelje. Na europskoj razini ne bi više bilo zajamčeno pravo radnika da pojedinačno i kolektivno budu informirani o svojim pravima. Ukinuo bi se okvir za europska radnička vijeća u multinacionalnim kompanijama. Socijalni dijalog na razini EU-a bio bi ograničen na sektore i pitanja koji su bitni za jedinstveno tržište.

Europa više ne bi poticala prilike za to da države članice razmjenjuju najbolju praksu u području socijalne pomoći, obrazovanja, zdravstva, kulture i sporta. Ne bi ni pružala potporu državama članicama preporukama o tome kako se suočiti s nezaposlenošću mladih i dugotrajnom nezaposlenošću, niti svojim alatima za prekvalifikaciju i obuku Europljana kojima ih se osposobljava za zapošljavanje. Smanjili bi se ili ukinuli europski fondovi za potporu prilagodbi regija koje su teško pogodene utjecajem globalizacije. Socijalni programi u državama članicama koji se znatno sufinanciraju sredstvima EU-a morali bi se ukinuti ili financirati nacionalnim sredstvima.

Što bi to moglo značiti u praksi:

- ▶ Vozači kamiona u svakoj zemlji imaju različita trajanja vožnje i odmora, a njihov poslodavac im mora isplatiti različitu satnicu u svakoj zemlji.
- ▶ U cijeloj Europi više nije zajamčeno 20 dana plaćenog odmora ni 14 tjedana rodiljnog dopusta.
- ▶ Pacijenti se još uvijek mogu liječiti u drugoj državi članici, ali ne postoji europski akcijski plan za borbu protiv sve većeg broja bakterija otpornih na antibiotike.
- ▶ Nema koordinacije i pripravnosti u odgovaranju na prijetnje javnom zdravlju, primjerice u slučaju širenja zaraznih bolesti poput ebole i virusa Zike.
- ▶ Ako se tvornica automobila zatvori zbog premještanja proizvodnje u zemlju s niskim plaćama izvan Europe i tisuće ljudi ostanu bez posla, nema europskih fondova koji će im pomoći da se ponovno zaposle.
- ▶ Postoji rizik da se ukine čak i program Erasmus+ te da EU prestane uspoređivati referentne vrijednosti osoba koje su rano napustile školovanje i učenika s lošim rezultatima.
- ▶ Prekida se potpora EU-a europskoj filmskoj industriji te kulturnim i kreativnim sektorima. Inicijativa za Europske prijestolnice kulture više ne postoji.

Prednosti i nedostaci:

- ▶ Većina odluka o socijalnim pitanjima i zapošljavanju donosila bi se na nacionalnoj razini, a time i „bliže“ građanima.
- ▶ Poduzeća bi u većoj mjeri bila oslobođena od poštovanja zakonodavstva EU-a, no umjesto toga bi se morala pridržavati 27 različitih nacionalnih zakonodavstava.
- ▶ Države članice potpuno bi slobodno mogle ispitivati inovativna rješenja povezana s globalizacijom, digitalizacijom i starenjem. No bez potpore EU-a bilo bi manje prilika za učenje od drugih.
- ▶ Iako bi se mnogi izazovi mogli riješiti vještinama i izobrazbom, Europa ne bi pridonosila u tom pogledu.
- ▶ Nacionalna tržišta rada dodatno bi se udaljila. Umjesto konvergencije troškova rada, postojao bi sve veći rizik od njihove divergencije i „utrke prema dnu“.
- ▶ U slučaju daljnog povećanja razlika u plaćama moguće je da će više radnika iz zemalja s niskim plaćama, osobito mladih i kvalificiranih, otići u zemlje s višim plaćama unutar ili izvan EU-a. Time bi se mogli pogoršati demografski problemi u nekim državama članicama.
- ▶ U kombinaciji s ukidanjem fondova EU-a kojima se podupiru socijalni projekti, uključujući one o izobrazbi i vještinama, to bi u konačnici smanjilo potporu jedinstvenom tržištu i europskom projektu. Prije svega, paradoksalno je da bi jedinstveno tržište bilo ugroženo iako je cilj te mogućnosti usredotočiti se na socijalnu dimenziju Europe u pogledu slobodnog kretanja.
- ▶ Europa tako ne bi uspjela u potpunosti iskoristiti potencijal svojeg glavnog pokretača rasta i radnih mesta – jedinstvenog tržišta.

ONI KOJI ŽELE, ČINE VIŠE U POGLEDU SOCIJALNIH PITANJA

Mnogi tvrde da su krizne godine pokazale da zemlje europodručja moraju zajednički činiti više u pogledu socijalnih pitanja da bi očuvale snagu i stabilnost eura te izbjegle nagle promjene u životnom standardu svojih građana. Prepoznato je da se bolje preventivno prilagoditi. To ne znači da bi njihovi socijalni modeli i sustavi socijalnog osiguranja trebali postati identični. Njihova tržišta rada i socijalni sustavi trebaju dobro funkcionirati da bi njihova gospodarstva bila otpornija i dobrobit njihovih građana zaštićenija kada se dogodi sljedeća kriza.

Europodručje je za mnoge jednostavno više od samo gospodarskog subjekta jer povezuje naše sudsbine. U skorom dokumentu za razmatranje budućnosti ekonomske i monetarne unije u tom će se pogledu razviti cjelovitije mogućnosti te predstaviti i moguće instrumente za stabilizaciju kako su navedeni u izvešću petorice predsjednika „Dovršetak europske ekonomske i monetarne unije“. No i posljedice produbljivanja socijalne dimenzije u europodručju, a možda i u nekoliko drugih zemalja, zahtijevaju dodatnu raspravu u kontekstu ovog dokumenta.

Osim u koordinaciji i nadzoru fiskalne politike, trenutačno ne postoji pravni okvir za izradu zakonodavstva samo za europodručje, no može se upotrijebiti instrument „pojačane suradnje“ predviđen Ugovorom. Njime se predviđa da bi, kao krajnje sredstvo i samo ako 27 država članica EU-a pristane na to, skupina od najmanje devet zemalja mogla donijeti zakonodavne akte koji obvezuju samo zemlje koje sudjeluju. Zajednički bi se standardi mogli prvenstveno usredotočiti na tržišta rada, konkurentnost, poslovno okruženje i javnu upravu te na određene aspekte porezne politike (npr. osnovicu poreza na dobit). Europodručje bi imalo bolju potporu, a njegovi bi građani bili bolje zaštićeni da postoji veća konvergencija nacionalnih politika zapošljavanja i socijalnih politika. Postojeće financiranje na razini EU-a moglo bi se iskoristiti za potporu zajedničkom djelovanju i/ili bi zemlje koje sudjeluju mogle odrediti namjenska sredstva.

Pojačana suradnja mogla bi se ostvariti među različitim skupinama zemalja, kako je prikazano u nekim od primjera u nastavku.

Što bi to moglo značiti u praksi:

- ▶ Diploma se automatski priznaje u nekim državama članicama, ali ne i u drugima.
- ▶ Moguća je jednostavna identifikacija u nekim zemljama s pomoću jedinstvenog broja socijalnog osiguranja: tijela u tim zemljama mogu jednostavno provjeriti je li netko osiguran i može li dobiti povrat novca ili lakše ostvariti prava.
- ▶ Skupina zemalja dogovara zajedničko određivanje cijena lijekova i cjepiva, čime se poboljšava pristup zdravstvenoj skrbi i pokrivenost njome.
- ▶ Skupina zemalja dogovara zajedničko planiranje zdravstvenog kadra, uključujući broj lječnika i medicinskih sestara koje će zajednički obrazovati.
- ▶ U nekim državama članicama građani bi mogli ostvariti veće naknade za nezaposlenost nego što imaju sada; u drugima bi se moglo skratiti razdoblje tijekom kojeg mogu primati naknade za nezaposlenost.
- ▶ Države članice koje sudjeluju moguće bi uspostaviti zajedničke programe za integraciju izbjeglica.
- ▶ Ljudi i dalje ostaju bez posla, no u zemljama koje se odluče za dublju socijalnu dimenziju veća je vjerojatnost da će brže naći novi posao i imaju potporu tijekom prijelaznog razdoblja zahvaljujući zajedničkim instrumentima za prekvalifikaciju.

Prednosti i nedostaci:

- ▶ Oni koji žele činiti više, mogli bi to postići. Zemlje s jednakim stajalištem moguće bi poduzeti odvažnije mјere. Ne bi bilo potrebe za prihvaćanjem samo najmanjeg zajedničkog nazivnika među 27 država članica.
- ▶ Suradnja nekih zemalja mogla bi poslužiti kao pokretač novih inovativnih projekata za rješavanje globalnih izazova, kao što su starenje, digitalizacija i urbanizacija. Ako bude uspješna, u konačnici bi se moglo pridružiti svih 27 država članica.
- ▶ Prava građana temeljena na pravu EU-a počela bi se razlikovati ovisno o tome žive li građani u državi članici koja je odlučila činiti više.
- ▶ Povećala bi se složenost donošenja odluka te praćenja i provedbe pravila.
- ▶ Europodručje bi moglo postići snažniju konvergenciju prema integriranim tržištima rada, naručnikovitim socijalnim sustavima i najjačim obrazovnim i zdravstvenim sustavima. Time bi se odgovorilo na neke od utvrđenih izazova.
- ▶ S druge strane, već postojeće razlike u odnosu na druge zemlje moguće bi se povećati, što bi otežalo njihovu kasniju integraciju u europodručje.
- ▶ Neke zemlje izvan europodručja moguće bi htjeti privući poduzeća namjernim snižavanjem svojih standarda na štetu socijalne konvergencije.
- ▶ Jedinstveno tržište moguće bi biti ugroženo različitim socijalnim standardima diljem EU-a, uz rizik posljedica za rast i radna mjesta.

EU-27 ZAJEDNIČKIM SNAGAMA JAČA SOCIJALNU DIMENZIJU EUROPE

U Europi je rašireno mišljenje, koje se odražava i u Rimskoj deklaraciji, da su socijalne vrijednosti temeljne za sam europski projekt te da bi svi građani EU-a trebali imati prava i jednake mogućnosti. Drugi tvrde da je jedinstveno tržište isprepleteno sa zajedničkim socijalnim standardima jednako kao što je isprepleteno sa zajedničkim standardima zaštite okoliša i zaštite potrošača. Treća skupina naglašava da su zajedničke značajke glavnih izazova s kojima se europske zemlje danas suočavaju – sigurnost, demografske promjene, migracije, tehnološki razvoj, globalizacija – takve težine i globalnog obuhvata da im treba pristupiti barem na europskoj razini da bi se uhvatilo ukoštač s njima i oblikovala budućnost.

Istovremeno mnogi tvrde da napredak s 27 država članica ne može jednostavno značiti „nastavljamo, samo ćemo se više truditi“. Trenutačna ravnoteža nadležnosti između Unije i država članica možda će se morati ponovno ocijeniti i obuhvatiti sva četiri instrumenta: zakonodavstvo, suradnju, usmjeravanje i financiranje. I EU i nacionalne vlade trebali bi prioritetno preusmjeriti pažnju na nove izazove. Tek bismo onda mogli braniti naše socijalno tržišno gospodarstvo i očuvati jedinstven europski način života.

Neosporno je da bi težište djelovanja u pogledu socijalnih pitanja trebalo biti i uvijek će ostati na nacionalnim i lokalnim tijelima i njihovim socijalnim partnerima. Međutim mnoga su područja u kojima EU može razviti daljnje inicijative za potporu mjerama

država članica, kako pokazuje aktualna rasprava, čime u potpunosti iskorištava sve svoje alate.

Zakonodavstvom bi se ne samo postavili minimalni standardi nego bi se u odabranim područjima mogla potpuno uskladiti prava građana u cijelom EU-u.

U cilju fokusiranja na konvergenciju u socijalnom uređenju moglo bi se razviti obvezujuće referentne vrijednosti za važne parametre koji pridonose učinkovitim politikama zapošljavanja, obrazovnim i zdravstvenim sustavima te sustavima socijalne skrbi. Na temelju primjera Garancije za mlade mogla bi se razviti Garancija za djecu uz potporu iz fondova EU-a.

Poziva se na veću dostupnost sredstava na razini EU-a za potporu razvoju vještina, projektima integracije na tržištu rada, borbi protiv siromaštva te za promicanje socijalnih inovacija. Financiranje EU-a moglo bi se uvjetovati obvezom postizanja određenih referentnih vrijednosti ili donošenjem određenih reformi da bi se promicala konvergencija prema najboljim rezultatima. EU bi također mogao dodatno podupirati socijalna ulaganja s pomoću instrumenata na razini EU-a.

Predlaže se da bi se, kao dopuna izvršnim agencijama država članica, moglo uspostaviti europske agencije s koordinacijskom funkcijom i izvršnim ovlastima u prekograničnim situacijama, primjerice europski inspektorat rada i europska prometna agencija.

Države članice moglo bi se dogovoriti da se cijeli EU-27 zajednički kreće prema naprijed samo u odabranim područjima.

Što bi to moglo značiti u praksi:

- ▶ EU-27 dogovara zajednička pravila kojima se određuje radni status zaposlenika digitalnih platformi. Time se poduzećima omogućava da u potpunosti iskoriste potencijal jedinstvenog europskog digitalnog tržišta.
- ▶ Diplome država članica priznate su u svim ostalim državama članicama.
- ▶ Europski socijalni partneri zajednički koordiniraju ili čak pregovaraju o plaćama europskih vozača kamiona, koje se ujednačeno primjenjuju na jedinstvenom tržištu.
- ▶ Svaki Europljanin ima jedinstveni broj socijalnog osiguranja za identifikaciju u bilo kojoj zemlji. Zahtjevi, provjere i plaćanja odvijaju se preko interneta bez zastoja među zemljama.
- ▶ Diljem Europe odlazi se u mirovinu u istoj dobi u skladu s kretanjima očekivanog životnog vijeka. U nekim zemljama to može značiti kasnije, no mirovine su osigurane.
- ▶ Poduzeća mogu pregledavati ne samo nacionalni nego i europski inspektorji.
- ▶ Države članice možda će morati prilagoditi svoje informatičke sustave da bi bili interoperabilni sa sustavima na razini EU-a.
- ▶ Program Erasmus+ proširen je na najmanje 30 % studenata, učenika, polaznika strukovnog obrazovanja, naučnika i učitelja.
- ▶ Ujedinjeni prostor visokog obrazovanja proteže se kroz sve zemlje.
- ▶ Europska iskaznica za osobe s invaliditetom vrijedi u svim zemljama.
- ▶ Postoje resursi EU-a za odgovaranje na prekogranične prijetnje zdravlju (ebola, virus Zika).
- ▶ Dostupne su obvezne referentne vrijednosti za poboljšanje intervencija u javnom zdravlju, primjerice u pogledu udjela masnoća i šećera u hrani.
- ▶ Građani mogu elektronički prenijeti svoje medicinske informacije kada odu na liječenje u drugu državu članicu i koristiti se e-receptima da bi dobili lijekove.

Prednosti i nedostaci:

- ▶ Građani bi imali više jednakih socijalnih prava u svim državama članicama, čime bi se pojačala njihova identifikacija s europskim projektom i potpora za njega.
- ▶ Građani bi se osjećali još udaljenije od procesa donošenja odluka.
- ▶ I dalje bi ponekad bilo teško postići dogovor 27 država članica. Politička volja bila bi nužna za postizanje kompromisa bez spuštanja standarda na najniži zajednički nazivnik.
- ▶ Jedinstveno tržište funkcionalo bi s manje poteškoća, europska tržišta rada dodatno bi se integrirala, a smanjio bi se strah od „socijalnog dampinga“. Povećala bi se podrška jedinstvenom tržištu, pod uvjetom da se postigne prava ravnoteža različitih interesa i da se očuva njegova cijelovitost.
- ▶ Zajedničko djelovanje 27 država članica olakšalo bi sva buduća pristupanja europodručju.
- ▶ Sva europska gospodarstva bila bi otpornija na šokove, a zemlje bi zajednički odgovarale na izazove.
- ▶ EU bi vidljivo pridonio osnaživanju građana, primjerice pojačanim programima izobrazbe.
- ▶ Ujedinjena Europa s 27 država članica bila bi u najboljem položaju da odgovori na zajedničke izazove, a snaga i međunarodni ugled Europe bili bi na najvišoj razini.

5. Unapređivanje rasprave

Socijalna dimenzija Europe stalno se mijenja pod utjecajem osobnog izbora, gospodarske stvarnosti, svjetskih kretanja i političkih odluka. Možemo odabratи prihvaćanje i usmjeravanje promjene ili će ona usmjeravati nas.

Jaz između navodnih „dobitnika” i „gubitnika” gospodarskih i tehnoloških promjena može rezultirati novim obrascima nejednakosti, s trajnim rizikom siromaštva koji se podudara s novim oblicima isključenosti. U modernom i kohezivnom društvu svatko bi trebao moći u potpunosti pridonijeti i imati pristup novim prilikama u različitim fazama života. To je pitanje socijalne pravde i socijalne kohezije.

Jednako tako, riječ je i o ekonomskom imperativu. Dinamično društvo koje dobro funkcionira i pruža povjerenje te ulaže u svoj ljudski kapital i stvara prilike za pojedince tijekom njihova života ključno je za održavanje gospodarskog rasta, sudjelovanja u tržištu rada i životnog standarda te za suzbijanje socijalnih rizika.

To je i politički uvjet. Izgradnja pouzdanosti i povjerenja ključna je za napredak, modernizaciju i otvorenost za promjene.

Iako Europa ima veliko iskustvo koje može ponuditi, jasno je da se ti modeli ili „rješenja” ne mogu jednostavno u cijelosti preslikati ili izvesti iz jedne države članice u drugu s različitom društveno-ekonomskom situacijom, kulturnom tradicijom i obrazovnim sustavom.

Međutim svaka europska zemlja u konačnici teži istome: izgradnji pravednijeg društva koje se temelji na jednakim prilikama. Spol, mjesto rođenja, obitelj iz koje potječemo ili bogatstvo koje posjedujemo ne

bi trebali određivati razmjer pristupa obrazovanju, uslugama ili prilikama.

U svojoj raznolikosti, 27 država članica EU-a mogu na zajedničke izazove odgovoriti pojedinačno i zajednički, uz saznanje da je odgovornost za pripremu za budućnost uvelike u njihovim rukama. Predstavljanje triju prijedloga u ovom dokumentu pruža perspektivu onoga što bi se moglo postići na europskoj razini i koja bi mogla biti ograničenja, ovisno o razini ambicioznosti koja se odabere i mjeri u kojoj su neke (ili sve) države članice spremne surađivati.

U sljedećim će se mjesecima raspravljati o tome treba li se u budućnosti promjeniti uloga Europe u potpori 27 država članica EU-a. Komisija nastoji produbiti i proširiti tu raspravu s građanima, socijalnim partnerima, drugim institucijama EU-a i članicima EU-27. Ovim dokumentom za razmatranje želi se pripremiti rasprava kojom bi se u osnovi trebala razjasniti dva aktualna pitanja: Na koje bi izazove naše zemlje trebale zajednički odgovoriti? Kakvu dodanu vrijednost mogu pružiti instrumenti na razini EU-a u tom suočavanju?

Ta bi rasprava trebala uzeti u obzir i činjenicu da socijalna pitanja nisu ograničena na područja „klasične” socijalne politike. U skorim dokumentima za razmatranje o iskorištavanju globalizacije, produbljenju ekonomske i monetarne unije te o budućnosti financija EU-a u tom će se pogledu dotaknuti relevantna pitanja buduće socijalne dimenzije Europe.

Zajedno s Komisijom švedska vlada priprema socijalni samit s temom pravednih radnih mjesta i rasta 17. studenoga 2017. u Göteborgu. Dotada se Komisija nuda da će se ovim dokumentom za razmatranje pripremiti potpuna i otvorena rasprava o smjeru u kojem naša društva žele ići i kako im Europa može pomoći da tamo stignu.

Prilozi

PRILOG 1 | SOCIJALNA EUROPA: VREMENSKA LINIJA

blagostanje, međugeneracijska solidarnost, kohezija	europski stup socijalnih prava Europske snage solidarnosti	2017.	
minimalni zahtjevi u po- gledu zdravlja i sigurnosti radnika	Inicijativa za mlade	2013.	
sloboda kretanja radne snage, nediskriminacija, ravnopravnost spolova, zdravlje i sigurnost na rad- nom mjestu	Ugovor iz Lisabona i Povelja EU-a o temeljnim pravima	2009.	
	Europski fond za prilagodbu globalizaciji	2006.	
	Ugovor iz Amsterdama i europska strategija zapošljavanja	1997.	
	Ugovor iz Maastrichta i Socijalni protokol	1992.	
	Povelja Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika	1989.	pad Berlinskog zida
	program Erasmus	1987.	
	Jedinstveni europski akt	1986.	
	presude Europskog suda	1980-e	
	prvi socijalni akcijski program za Europu	1974.	
	Europska ekonomска zajednica donosi politiku strukovnog osposobljavanja		
	Vijeće Europe: Europska socijalna povelja	1961.	
	Ugovor iz Rima i Europski socijalni fond	1957.	
	Europska konvencija o ljudskim pravima	1950.	
	Beveridgeovo izvješće, kojim se predlaže opće socijalno osiguranje	1942.	
	Danska uvodi mirovine	1890.	
	Bismarck uvodi zdravstveno osiguranje i mirovine	1883.	
digitalna revolucija i pristup utemeljen na uključivom rastu			
globalno gospodarstvo i tržišni pristup			
zlatno doba širenja socijalne skrbi i pristup utemeljen na pravima			
korijeni europskog socijalnog modela			

PRILOG 2 | NEDAVNE I NAJAVLJENE KOMISIJINE INICIJATIVE: ODABIR

<ul style="list-style-type: none">europski stup socijalnih pravamodernizacija standarda za zdravlje i sigurnost na radnom mjestu na temelju Direktive o karcinogenim i mutagenim tvarimaintegracija dugotrajno nezaposlenih na tržište radapotpora pri usklađivanju posla i privatnog životastrateško zalaganje za ravnopravnost spolova 2016.–2019.potpora mobilnosti (revizija Direktive o upućivanju radnika) i koordinacija u području socijalne sigurnosti radi prenosivosti prava na naknadeprijedlog europskog akta o pristupačnostioblici usavršavanja odraslih radi stjecanja minimalne razine pismenosti te matematičkih i digitalnih vještina	<ul style="list-style-type: none">poboljšani europski semestar: ciljane preporuke po državama članicama, s proširenom dimenzijom za europodručje, opsežni kontakti s državnim tijelima, socijalnim partnerima i civilnim društvom na nacionalnoj raziniciljevi na razini EU-a i država članica u pogledu zapošljavanja, obrazovanja, smanjenja siromaštva, istraživanja i razvoja, energetike i suočivanja s klimatskim promjenama na temelju strategije Europa 2020.Akcijski plan za integraciju državljanata trećih zemaljaGarancija za mladeNovi program vještina za Europukampanja Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radnom mjestu (OSHA): Zdrava radna mjesta za radnike svih dobi
Zakonodavstvo	Usmjeravanje
Financiranje	Suradnja
<ul style="list-style-type: none">europski strukturni i investicijski fondoviEuropski fond za strateška ulaganjainicijativa za zapošljavanje mladih: potpora za više od 1,4 milijuna mladih u potrazi za naukovanjem, stažiranjem ili poslomErasmus+: potpora u zadnjih 30 godina pružena za 9 milijuna mladihErasmus Pro za prekogranične prakseEuropski fond za prilagodbu globalizacijiObzor 2020.: ulaganja u istraživanje i inovacijeProgram Europske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) za mikrokreditiranje i socijalno poduzetništvoFond europske pomoći za najpotrebitije (FEAD)uspstava Europskih snaga solidarnosti	<ul style="list-style-type: none">reforma trostranog socijalnog samita i stavljanje naglasa na makroekonomski dijalogzajednička izjava Vijeća, Komisije i socijalnih partnera o novom početku socijalnog dijalogaaktivno sudjelovanje socijalnih partnera u političkim prioritetima EU-a (ulaganja, jedinstveno digitalno tržište, energetika)godišnji sastanci s civilnim društvom o temi uključivog rastaKoalicija za digitalne vještine i radna mjestaeuropska godina kulturne baštine 2018.referentne mreže za rijetke i složene bolesti

Ured za publikacije

ISBN 978-92-79-68499-9
doi:10.2775/692537